

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Ekonomická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2012

Bc. Jana Chlumecká

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

Ekonomická fakulta

Studijní program: 6208 Ekonomika a management

Studijní obor: Podniková ekonomika

Podnikání v nestátních neziskových organizacích

Entrepreneurship in nongovernmental

organizations

DP-EF-KPE-2012-24

Bc. Jana Chlumecká

Vedoucí práce: Ing. Jaroslava Syrovátková, Ph.D., KPE

Konzultant: PhDr. Lenka Krbcová Mašínová, Fokus Labe o. s.

Počet stran: 69

Počet příloh: 8

Datum odevzdání: 4. 5. 2012

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucí diplomové práce a konzultantkou.

V Liberci, 4. 5. 2012

Bc. Jana Chlumecká

Poděkování

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování mé vedoucí diplomové práce paní Ing. Jaroslavě Syrovátkové, Ph.D. z katedry podnikové ekonomiky za cenné rady a trpělivost při vedení diplomové práce. Rovněž bych chtěla poděkovat svým přátelům a rodině za podporu, kterou mi po celou dobu zpracovávání dávali.

Anotace

Diplomová práce se zabývá podnikáním nestátních neziskových organizací se zaměřením na oblast sociálního podnikání. Cílem diplomové práce je porovnat činnosti vybrané nestátní neziskové organizace se standardy sociálního podnikání a vyhodnotit do jaké míry tyto standardy plní. Úvodní kapitoly jsou věnovány vymezení nestátních neziskových organizací, jejich přínosu, financování a vývoji z hlediska veřejné podpory. Další kapitoly popisují oblast sociálního podnikání, které představuje pro nestátní neziskové organizace možnost zapojit se do další činnosti a to do podnikání. Podrobně je prozkoumána problematika občanského sdružení Fokus Labe se zaměřením na oblast zaměstnávání a sociálních služeb. V diplomové práci je nastíněno vyhodnocení do jaké míry odpovídají činnosti sdružení sociálnímu podnikání a dále jsou navrženy možnosti jeho dalšího fungování z hlediska nové právní úpravy občanského zákona.

Klíčová slova

nestátní neziskové organizace, neziskový sektor, veřejný sektor, vícezdrojové financování, sociální ekonomika, sociální podnikání, znevýhodněné osoby

Annotation

This thesis deals with business of nongovernmental organizations focusing on the field of social entrepreneurship. The aim of this thesis is to compare the performance of the selected non-profit organization with standards of social entrepreneurship and to evaluate how well these standards. Introductory chapters are devoted to the definition of nonprofit organizations, their benefits, financing and development in terms of public support. Other chapters describe the area of social entrepreneurship, which represents the possibility for nongovernmental organizations to engage in other activities and within business. It is explored in detail the specific problems of the civic association Fokus Labe with its focus on employment and social services. In this thesis is outlined activities in the area social enterprise and designed to further its operation in terms of new legislation on the civic law.

Key words

nongovernmental organizations, the voluntary sector, the public sector, multi-source funding, the social economy, social enterprise, disadvantaged people

Obsah

Seznam ilustrací	12
Seznam tabulek	13
Seznam zkratk a symbolů	14
Úvod	16
1 Prostor pro působení neziskových organizací	17
1.1 Členění národního hospodářství podle způsobu financování	17
1.2 Pestoffův model členění národního hospodářství	18
1.3 Smíšené organizace	19
2 Typologie neziskových organizací	21
2.1 Členění podle zakladatele	22
2.2 Členění podle kritérií globálního charakteru poslání	22
2.3 Členění podle způsobu financování	22
2.4 Členění neziskových organizací podle předmětu činnosti	22
3 Nestátní neziskové organizace	23
3.1 Charakteristika nestátních neziskových organizací	23
3.2 Historie nestátních neziskových organizací v českých zemích	23
3.2.1 Situace v Československu v letech 1918-1938	24
3.2.2 Současnost neziskového sektoru v České republice	25
3.3 Právní formy nestátních neziskových organizací	25
3.3.1 Občanská sdružení	25
3.3.2 Obecně prospěšná společnost	26
3.3.3 Nadace a nadační fondy	26
3.3.4 Registrované církve a náboženské společnosti	26
3.4 Financování nestátních neziskových organizací	27
3.4.1 Systém veřejného financování	28
3.4.2 Finance z neveřejných zdrojů	29
3.4.3 Financování z alternativních zdrojů	30
4 Sociální podnikání jako možnost pro nestátní neziskové organizace	33
4.1 Sociální ekonomika	33
4.1.1 Definice podle TESSEA	33
4.1.2 Definice podle Evropské sítě výzkumných pracovišť	34

4.1.3	Studie CIRIEC	34
4.1.4	Charta sociální ekonomiky	35
4.1.5	Východiska pro definování sociální ekonomiky v České republice.....	35
4.2	Nestátní neziskový sektor a sociální ekonomika	36
4.2.1	Společné rysy.....	36
4.2.2	Odlišnosti konceptů	36
4.3	Subjekty sociální ekonomiky v České republice	37
4.3.1	Sociální družstva	37
4.3.2	Charity a diakonie.....	38
4.3.3	Ostatní firmy zaměstnávající osoby s horším uplatněním na trhu práce.....	39
4.3.4	Nestátní neziskové organizace poskytující služby	39
4.4	Charakteristika sociálního podnikání.....	40
4.4.1	Standardy sociálního podnikání	40
4.4.2	Sociální podnik.....	41
4.4.3	Přístupy k určování sociálních podniků	41
4.5	Sociální firma.....	43
5	Charakteristika Fokus Labe, o. s.	45
5.1	Cíle organizace	45
5.2	Cílová skupina	46
5.3	Struktura služeb	46
5.3.1	Sociální rehabilitace	47
5.3.2	Odborné sociální poradenství.....	47
5.3.3	Chráněné bydlení.....	48
5.3.4	Sociálně terapeutické dílny.....	48
5.3.5	Sociálně aktivizační služby	48
5.3.6	Služby v oblasti zaměstnávání.....	49
5.4	CF sociální firma, s. r. o.....	49
6	Analýza podnikání Fokusu Labe, o. s.	50
6.1	Analýza prostředí	50
6.2	Standardy sociálního podnikání.....	52
6.2.1	Obecně prospěšný cíl.....	52
6.2.2	Participace, demokratické rozhodování a sociální kapitál.....	52
6.2.3	Specifické financování a použití zisku	53

6.2.4	Oblast zaměstnávání	57
6.2.5	Místní rozvoj	59
6.3	Návrh na další fungování organizace.....	60
Závěr	62
Seznam použité literatury.....		64
Seznam příloh.....		69

Seznam ilustrací

Obr. 1: Členění národního hospodářství podle principu financování.....	17
Obr. 2: Členění národního hospodářství.....	18
Obr. 3: Stávající služby zaměstnanosti a sociálních služeb Fokus Labe.....	47
Obr. 4: Struktura příjmů Fokus Labe v roce 2011.....	54
Obr. 5: Procentuální vyjádření výrobních obrátů Fokus Labe	56
Obr. 6: Procentuální rozložení služeb zaměstnanosti Fokus Labe.....	58
Obr. 7: Předpokládaný rozvoj služeb Fokus Labe v Euroregionu Labe 2011-2014.....	59

Seznam tabulek

Tab. 1: Standardy sociálního podnikání.....	41
Tab. 2: Čtyři pilíře sociální ekonomiky.....	42
Tab. 3: Základní rozdíly - sociální firma vs. běžná firma	44
Tab. 4: Analýza prostředí občanského sdružení Fokus Labe	51
Tab. 5: Dotace poskytnuté z MPSV Fokusu Labe pro rok 2011.....	54
Tab. 6: Dotace poskytnuté z MPSV Fokusu Labe pro rok 2012	55
Tab. 7: Vývoj hospodářských výsledků v letech 2006-2010 (v tis. Kč)	57

Seznam zkratek a symbolů

a. s.	akciová společnost
a. v.	augsburského vyznání
BA	Business Angels
CEP-CMPAF	European Standing Conference of Co-operatives, Mutual Societies Associations and Foundations Konference družstev, vzájemných společností, asociací a nadací
CIRIEC	Mezinárodní středisko výzkumu a informací o sociální a veřejné ekonomice a družstev
COPNI	Classification of Non-Profit Institutions Serving Household Systém klasifikace netržních činností
CZ-NACE	Nomenclature statistique des Activités économiques dans la Communauté Européenne Klasifikace ekonomických činností v České republice
ČR	Česká republika
ČSMVD	Svaz českých a moravských výrobních družstev
EMES	Emergence of Social Enterprise in Europe Evropské síť výzkumných pracovišť pro sociální ekonomiku
EU	Evropská unie
ICNPO	Classification of the Purposes of Non-profit Institutions Serving Households Klasifikace služeb neziskových institucí sloužících domácnostem podle účelu
KSČ	Komunistická strana Československa
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
NESEA	Národní expertní skupina ekonomických aktivit
NIF	Nadační investiční fond
NNO	nestátní nezisková organizace
NNS	nestátní neziskový sektor
OP LLZ	Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost
o. s.	občanské sdružení
OSN	Organizace spojených národů
OZP	osoba se zdravotním postižením

PPP	Public Private Partnership partnerství veřejného a soukromého sektoru
ROH	Revoluční odborové hnutí
Sb.	sbírka
SEE	Social Economy Europe Evropská instituce pro sociální ekonomiku
s. r. o.	společnost s ručením omezeným
TESSEA	Tematická síť pro rozvoj sociální ekonomiky v ČR
\$	dolar
€	euro
§	paragraf
%	procento

Úvod

Nestátním neziskovým organizacím a sociální ekonomice je věnována stále větší pozornost. Tyto oblasti se zabývají problémy, které současná ekonomika nedokáže vyřešit (např. nezaměstnanost, hrozba vyloučení znevýhodněných skupin ze společnosti). Koncept sociální ekonomiky představuje nové a moderní řešení témat jako integrace osob ohrožených sociálním vyloučením, rozvoj místních zdrojů (lidských, materiálních či finančních) a poskytování sociálních služeb. Vychází z předpokladu, že tradiční tržní pojetí úplně nevyhovuje nárokům moderní demokratické společnosti (týká se dostupnosti služeb, uplatnění veřejného zájmu...) a stát již nedokáže v plné míře uspokojovat ani finančně zabezpečovat sociální potřeby všech obyvatel. Vývoj v této oblasti je velmi dynamický a v dnešní době hraje důležitou roli, v budoucnu lze předpokládat větší podporu a zájem v této oblasti jak ze strany státu, tak i organizací. (Fokus Praha, 2007)

Sociální podnikání nabízí šanci nestátním neziskovým organizacím v oblasti jejich podnikání. Dává jim možnost, jak se částečně tržně prosadit a nebýt jen závislími na státních dotacích. Pro jejich klienty nabízí příležitost uplatnit se na trhu práce a začlenit se do společnosti.

Cílem práce je ověřit, zda vybraná organizace je schopna fungovat jako sociální podnik za současných legislativních podmínek a zda její činnosti odpovídají standardům sociálního podnikání. Výstupem práce je doporučení, zda by měla organizace dále pokračovat v této činnosti.

V teoretické části jsou vymezeny hlavní charakteristiky specifického podnikání nestátních neziskových organizací, důvody existence a vzniku. Následně je popsána problematika sociální ekonomiky a sociálního podnikání.

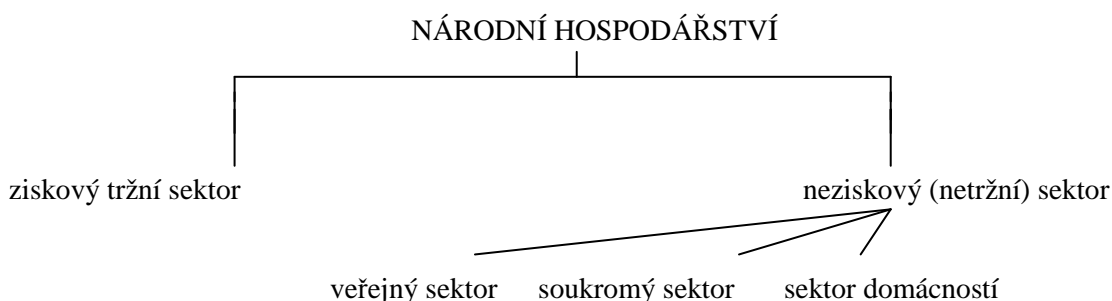
Pro praktickou část bylo vybráno občanské sdružení Fokus Labe, které se dlouhodobě touto problematikou zabývá a podporuje koncept sociální ekonomiky. Diplomová práce se zabývá aktivitami sdružení v oblasti zaměstnávání a sociálních služeb. Hlavní činnosti organizace budou porovnány s obecnými charakteristikami sociálního podnikání a následně bude vyhodnoceno, zda má pokračovat v tomto směru. Analýza podnikání bude provedena pomocí SWOT analýzy a vhodných grafů. Na závěr budou navrženy možnosti dalšího fungování občanského sdružení z hlediska nové právní úpravy občanského zákona.

1 Prostor pro působení neziskových organizací

Pro vysvětlení existence a principů neziskových organizací je nezbytné vymezit prostor, který je jim určen v rámci národního hospodářství. Tedy stanovení mezí, ve kterých vyvíjejí svoji činnost a naplňují svá poslání ve vztahu k občanské společnosti. Pro potřeby diplomové práce bylo vybráno členění národního hospodářství podle způsobu financování a následně podle švédského ekonomy Victora A. Pestoffa. (Rektořík, et al. 2010)

1.1 Členění národního hospodářství podle způsobu financování

Podle způsobu financování se národní hospodářství člení dle uvedeného schématu:

Obr. 1: Členění národního hospodářství podle principu financování (Rektořík, et al., 2010, s. 13)

Ziskový (tržní) sektor představuje část národního hospodářství, která je financována z prostředků, které získaly subjekty tohoto sektoru z prodeje statků, a to za tržní cenu, která se stanovuje na základě nabídky a poptávky. Hlavním cílem subjektů ziskového sektoru a tedy i organizací, které v něm působí, je dosažení zisku.

Neziskový (netržní) sektor tvoří část národního hospodářství, ve které subjekty produkují statky a získávají prostředky pro svoji činnost prostřednictvím tzv. přerozdělovacích procesů, jejichž principy jsou stanoveny a zkoumány prostřednictvím veřejných financí. Cílem neziskového sektoru je přímé dosažení užitku, který má zpravidla podobu veřejné služby.

Neziskový veřejný sektor představuje tu část neziskového sektoru, která je financována z veřejných financí. Je řízena a spravována veřejnou správou, rozhoduje se v ní veřejnou volbou a podléhá veřejné kontrole. Cílová funkce je dosahována poskytováním veřejné služby.

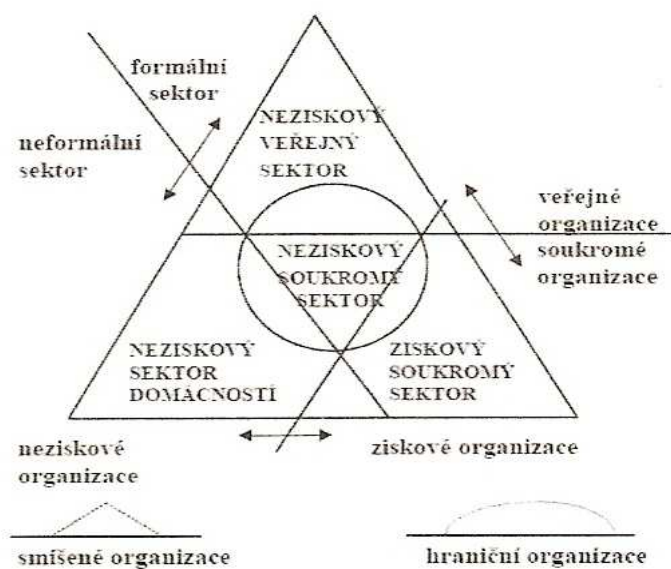
Neziskový soukromý sektor představuje část národního hospodářství, kde hlavním cílem je přímý užitek. Je financován ze soukromých financí fyzických a právnických osob, které se rozhodly investovat do konkrétní předem určené produkce či distribuce statků, aniž by očekávaly, že jim tento vklad přinese finančně vyjádřený zisk.

Sektor domácností je specifický svým začleněním do koloběhu finančních toků a vstupem na trh produktu, faktoru a kapitálu. Seskupení má zcela neformální charakter bez legislativního rámce. Cílovou funkcí není touha po zisku, ale přímý užitek. Tento sektor je důležitý pro formování občanské společnosti. (Rektořík, et al., 2010)

1.2 Pestoffův model členění národního hospodářství

Švédský ekonom Victor A. Pestoff detailněji propracoval vymezení sektorů národního hospodářství, ve svém modelu upřesňuje postavení třetího (neziskového) sektoru. Národní hospodářství je rozděleno na čtyři sektory podle následujících kritérií: financování provozu a rozvoje (sektor ziskový a neziskový), vlastnictví (soukromý a veřejný sektor), a formalizace (formální a neformální sektor). Výhodou tohoto modelu je snadné vyčtení základních charakteristik jednotlivých sektorů z konečné podoby trojúhelníku.

Trojúhelníkový model obsahuje čtyři sektory národního hospodářství: ziskový soukromý sektor, neziskový veřejný sektor, neziskový soukromý sektor, sektor domácností.

Obr. 2: Členění národního hospodářství (Rektořík, et al., 2010, s. 16)

Prostřednictvím dělicích přímků jsou vymezena pole pro sektor formální-neformální, ziskový-neziskový, veřejný-soukromý. Velikost a vyváženost sektorů je považována za ideální, avšak v reálném světě by velikost ploch byla určována prostřednictvím statistických údajů např. podíl jednotlivých sektorů na HDP či zaměstnaností.

V pravé dolní části trojúhelníku se nachází **soukromý ziskový sektor** (první sektor), charakteristický je těmito vlastnostmi: privátní, formální a ziskový. V horní části trojúhelníku je zakreslen **neziskový veřejný sektor** (druhý sektor), který funguje na bázi veřejného, formalizovaného a neziskového charakteru. V levé dolní části trojúhelníku plocha zobrazuje **neziskový sektor domácností** (čtvrtý sektor), který je charakterizovaný jako neformalizovaný, soukromý a neziskový. (Syravátková, 2010)

Dělicí přímků jsou vedeny tak, že uprostřed trojúhelníku zbývá místo právě pro třetí **neziskový soukromý sektor**, který je vymezen vnitřním trojúhelníkem. Jedině soukromý neziskový sektor je definován jako soukromý, neziskový a institucionalizovaný. (Škarabelová, 2005). Subjekty třetího sektoru nabízejí služby, které veřejný sektor není schopen poskytovat v uspokojující kvalitě a míře. Jde například o služby v oblasti cyklické nezaměstnanosti, zabezpečování potřeb či dostupnosti služeb... Stát s těmito subjekty uzavírá dohody o zajišťování těchto služeb, které dříve byly poskytovány veřejnými institucemi. Neziskový soukromý sektor má významnou úlohu v oblasti začleňování sociálně znevýhodněných obyvatel do pracovního procesu, a při hledání pracovních příležitosti pro tyto obyvatele. (Mareš, 2006)

1.3 Smíšené organizace

Konstrukce v Pestoffově schématu viz obr. 2 ponechává prostory v místech překrývání sfér jednotlivých sektorů k umístění organizací, které mají znaky společné pro dva či více sektorů, tyto organizace definujeme jako smíšené a hraniční. Pro smíšené organizace je charakteristické, překrývající se činnosti a poslání jednotlivých organizací, působících ve vymezených sektorech. (Škarabelová, 2005)

V národním hospodářství existují následující typy smíšených organizací: prostor, který se nachází **mezi trhem a neziskovým sektorem**, představuje sociální či demokratickou ekonomiku. Do tohoto sektoru patří spotřebitelská či zemědělská družstva, ale i zájmová uskupení obchodních firem. Je zde značné riziko nenaplnění poslání neziskové organizace,

jelikož většinou tyto organizace, neziskový status, využívají pro ziskové aktivity, a tím pádem může dojít k potlačení jejich role.

Nový typ smíšené organizace vznikl v oblasti **mezi státem a soukromým neziskovým sektorem**. Stát oficiálně předává část odpovědnosti neziskovým organizacím za poskytování určitých služeb. Do tohoto prostoru se řadí územní samosprávné celky a příspěvkové organizace. Zajímavý typ organizace v této oblasti představují politické strany.

Další typ smíšené organizace nalezneme v oblasti **mezi třetím a neformálním sektorem**. Tato oblast je reprezentována domácnostmi a rodinami, které přispívají buď penězi nebo prací. Dále sem mohou patřit skupiny orientované na vzájemnou pomoc (individuální dárci či dobrovolníci).

Z důvodu existence smíšených organizací a překrývání se jednotlivých sektorů se lze domnívat, že bude docházet k pnutí uvnitř neziskového sektoru, ale také navenek ve vztahu s organizacemi jiného typu. Můžeme tedy předpokládat, že bude docházet k posunům v závislosti na vývoji ekonomiky a společnosti. Je tedy možné, že některé typy organizací ustoupí do pozadí a jiné se stanou převládajícími. (Hyánek, et al., 2007). Podstatný je zde výrok (Hyánek, et al., 2007, s. 35) „...Bylo by chybou interpretovat (tyto změny) jako hru s nulovým saldem, kde přesun od jednoho sektoru k druhému automaticky znamená rozvoj jednoho a potlačení jiného...Za prvé, v reálném světě není jednoduché...přesunout produkci statků či služby z jednoho sektoru na jiný...takže větší spolehnutí se na třetí sektor není pouze otázkou přesměrování zdrojů z veřejného směrem k soukromému neziskovému poskytování sociálních služeb. Musí být ustanoveny nové instituce, navíc neziskové organizace často postrádají dostatek kapacit a zdrojů nutných k brzkému uskutečnění takové změny...Za druhé, větší role neziskových organizací v zabezpečování sociálních služeb automaticky neznamená potlačení role státu. Stát je stále především považován za toho, kdo sociální služby financuje, i kdyby sociální služby byly poskytovány jinými soutěžícími subjekty. Za třetí, jak třetí sektor, tak vlády jsou zakomponovány v institucionálním uspořádání a národním stylu politiky... a tak je vztah vláda/třetí sektor méně flexibilní, než bychom si mohli myslet...“

2 Typologie neziskových organizací

Charakteristika organizací působících v neziskovém sektoru není jednoznačně definována. Názory se různí podle kritérií jejich začlenění a to podle právní úpravy, globálního charakteru zakladatele, způsobu financování nebo podle charakteristiky realizovaných činností.

Nejblíže neziskovou organizaci vymezuje zákon č. 586/1992 Sb., o dani z příjmu, který v § 18, odstavci 8 uvádí, že se jedná o organizace právnického charakteru, které nebyly založeny za účelem podnikání. Zde je uveden výčet organizací:

- zájmová sdružení právnických osob, mající právní subjektivitu a nejsou zřízena za účelem výdělečné činnosti,
- občanská sdružení včetně odborových organizací,
- politické strany a politická hnutí,
- registrované církve a náboženské společnosti,
- nadace a nadační fondy,
- obecně prospěšné společnosti,
- veřejné vysoké školy,
- obce,
- organizační složky státu, vyšší územní samosprávné celky,
- příspěvkové organizace,
- státní fondy,
- subjekty, o nichž tak stanoví zvláštní zákon. (Růžičková, 2002)

Dělení podle tohoto zákona je postačující hlavně z hlediska výpočtu daně z příjmu, avšak nezachycuje členění podle poslání a cílů, pro které byly neziskové organizace založeny. Následující členění právě tyto aspekty zachycuje. Hlavními třídícími znaky jsou:

- podle zakladatele,
- podle globálního charakteru,
- podle způsobu financování,
- podle charakteristiky realizovaných činností. (Rektořík, et al., 2010)

2.1 Členění podle zakladatele

Podle kritéria zakladatele se neziskové organizace člení na **veřejnoprávní organizace**, které jsou založeny veřejnou správou, tj. státní správou (ministerstvo, ústřední úřad státní správy) nebo samosprávou (obec, magistrát, kraj). Organizace, založené soukromou fyzickou osobou či právnickou osobou, nazýváme **soukromoprávní organizace**. Do tohoto členění se zahrnují i organizace, která vznikly jako **veřejnoprávní instituce**, kde výkon účelu veřejné služby je dán jako povinnost ze zákona, příkladem této instituce může být veřejná vysoká škola. (Rektořík, et al., 2010)

2.2 Členění podle kritérií globálního charakteru poslání

Podle Rektoříka, et al. (2010) je nezbytné vymezit hranice mezi vzájemně a obecně prospěšnou činností. Organizace se dělí podle tohoto kritéria na:

- organizace veřejně prospěšné – účel založení je produkce veřejných a smíšených statků, které uspokojují potřeby veřejnosti/společnosti (charita, zdravotnictví, ekologie, ...),
- organizace vzájemně prospěšné – jsou založeny za účelem vzájemné podpory občanů (i právnických osob), které spojuje společný zájem (aktivity v kultuře, profesní zájmy, ochrana zájmů skupin), jejich posláním je uspokojování svých vlastních zájmů, které neodporují zájmům druhých občanů.

2.3 Členění podle způsobu financování

Podle kritéria financování se člení neziskové organizace na organizace financované zcela z veřejných rozpočtů (organizační složky státu a územních celků), na organizace financované zčásti z veřejných rozpočtů, které mají právo na příspěvek (příspěvkové organizace, vybraná občanská sdružení, církve a náboženské společnosti, politické strany). Do tohoto členění se řadí i organizace financované z různých zdrojů (dary, sponzoring) a organizace financované z výsledků realizace svého poslání. (Rektořík, et al., 2010)

2.4 Členění neziskových organizací podle předmětu činnosti

Podle předmětu činnosti jsou dostupné tři klasifikace a to podle mezinárodní klasifikace neziskových organizací – ICNPO, Systému klasifikace netržních činností OSN – COPNI a CZ-NACE. (Škarabelová, 2002) Srovnání činností podle těchto klasifikací je znázorněno v příloze A.

3 Nestátní neziskové organizace

Nestátní neziskové organizace poskytují služby, které stát není schopen poskytovat v dostatečné míře a kvalitě, čímž je v národním hospodářství vytvořen prostor pro jejich činnost. Fungování NNO je velmi specifické a liší se od principů ziskové organizace. Většinou uspokojují potřeby lidí či společnosti, za které nejsou příjemci služeb ochotni či schopni zaplatit. Zároveň uspokojují řadu sociálních, kulturních a environmentálních potřeb. Postavení NNO ve společnosti je nenahraditelné. V posledních letech můžeme sledovat jejich rostoucí počet viz příloha B. (Novotný a Lukeš, 2008)

3.1 Charakteristika nestátních neziskových organizací

Nestátní neziskový sektor je charakterizován jako soubor institucí, které existují vně státních struktur a jsou určeny veřejným zájmům. Nestátní neziskové organizace jsou definované podle následujících základních vlastností:

- *institucionalizované* – tj. mají jistou organizační strukturu, bez ohledu na to, zda jsou formálně nebo právně registrovány,
- *soukromé* – tedy jsou institucionálně odděleny od státní správy, nejsou jí řízeny,
- *neziskové* – ve smyslu nerozdělování zisku, tj. nesmí být přerozdělen mezi vlastníky nebo vedení organizace, avšak mohou vytvářet zisk, ale musí být použit na dosažení vytyčeného cíle,
- *samosprávné a nezávislé* – nejsou ovládané zvenčí, mají kontrolu nad vlastní činností, jsou schopny řídit samy sebe,
- *dobrovolné* – využívají dobrovolnou účast na svých činnostech, která se projevuje výkonem neplacené práce pro organizaci, tak i formou darů. (Škarabelová, 2002)

3.2 Historie nestátních neziskových organizací v českých zemích

Historie nestátních neziskových organizací je v českých zemích velmi bohatá a její kořeny sahají až do středověku, kde začíná jejich činnost v souvislosti s působností církví a církevních řádů. Lidé mají zcela přirozeně potřebu sdružovat se do různých skupin, komunit, celků či stavů, a proto se zde setkáváme s různými typy církevních organizací, regionálními svazy šlechty či řemeslnickými cechy a sdruženími. Spojovacím článkem sdružování byla hlavně společná činnost. V zásadních oblastech, jako například sociální či zdravotní pomoc a vzdělávání, dominovaly až do 18. století církevní organizace.

Právo sdružovat se výrazně omezilo přijetí zákona č. 68/1951 Sb., o dobrovolných organizacích a shromážděních z 12. července 1951. (Novotný a Lukeš, 2008). „Prováděcí pokyny ministerstva vnitra k tomuto zákonu obsahovaly i tuto větu: Těžisko spolčování v lidové demokracii přechází na masové organizace, např. ROH. Měšťácké bezobsažné a samoučelné formy spolkaření jsou přežitkem.“ (Novotný a Lukeš, 2008, s. 32)

Stav nesvobody trval až do 17. března 1990, kdy Federální shromáždění Československa přijalo zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů a zákon č. 84/1990 Sb., o právu shromažďovacím. Uvedené zákony dávají občanům demokratickou svobodu sdružovat se a dřívější termín spolek byl nahrazen pojmem sdružení. V současné době česká legislativa rozlišuje tyto právní formy: občanská sdružení, nadace, nadační fond a obecně prospěšné společnosti. (Novotný a Lukeš, 2008)

3.2.1 Situace v Československu v letech 1918-1938

Po vzniku Československa v roce 1918 se otevřel prostor pro svobodnou činnost dobrovolných soukromých iniciativ v oblasti sociální a zdravotní péče, kultury, vzdělávání, péče o děti a mládež, charitativních spolků. Toto období je označováno jako „zlatý věk“ spolkového života a je považováno za nejplodnější období pro vznik nestátních neziskových organizací. (Rektořík, et al., 2010)

Dobrovolné neziskové organizace se během svého vývoje zdokonalovaly ve své činnosti, rozšiřovaly okruh své působnosti a směřovaly k vyšší institucionalizaci. Avšak tento vývoj byl násilně přerušena německou okupací roku 1939 a následným protektorátem, ve kterém byla vymezena jejich činnost v rámci Národního společenství. Obdobně tomu bylo i po roce 1948, kdy neziskové organizace byly zcela podřízeny stranickému vedení (KSČ).

Ale i přes tuto nepříznivou dobu vznikala seskupení, ve formě petičních občanských iniciativ, která se zaměřovala na prosazování občanské svobody nebo dodržování lidských práv. Tyto aktivity vrcholily hlavně během sametové revoluce v roce 1989. Po tomto roce docházelo k legislativním úpravám a k vymezení prostoru pro činnost soukromých neziskových organizací. Následovalo zřizování různých nadací a nezávislých spolků. (Rektořík, et al., 2010)

3.2.2 Současnost neziskového sektoru v České republice

Současná svoboda sdružování je ovlivněna adaptací celé společnosti na tržní podmínky, ve kterých si neziskové organizace musí tvrdě prosazovat svůj prostor, svoje opodstatnění. Zároveň si můžeme povšimnout několika obtíží, se kterými se tyto organizace potýkají, např. jde o omezené možnosti v získávání odborníků, prodlužování období odstátnění a delegování moci za státních subjektů na nestátní neziskové subjekty a navíc jsou závislé na finančních zdrojích, které nejsou trvalého charakteru. I přes složitost systému, kdy dochází k legislativním úpravám pro činnost neziskových organizací, můžeme sledovat prosazování neziskového sektoru ve společnosti.

Po sametové revoluci zaznamenáváme rapidní nárůst organizací nestátního neziskového sektoru, viz příloha A. Vysvětlením tohoto rychlého nárůstu, lze najít v působení pozitivních společensko-politických vlivů, k nimž patří tradice navazování na prvorepublikové období (např. organizace Junák, Orel, Sokol), které se jeví jako zlatý věk občanské společnosti. Další možností vysvětlení nárůstu je nová vlna liberalismu, které se chopila pravicová koalice vládnoucí v České republice od roku 1992 do roku 1998. Navíc nestátní neziskové organizace nabízejí služby, které stát i trh nejsou schopny poskytovat v dostatečné míře a kvalitě. (Škarabelová, 2002)

3.3 Právní formy nestátních neziskových organizací

Současná právní legislativa vymezuje právní formy nestátních neziskových organizací následovně: občanská sdružení, nadace, nadační fondy, církve a obecně prospěšné společnosti.

3.3.1 Občanská sdružení

Občanská sdružení se řídí zákonem č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů. Občané mají právo sdružovat se, a k výkonu tohoto práva není nutné povolení státního orgánu. Občané mohou zakládat spolky, společnosti, svazy, hnutí, kluby a jiná občanská sdružení, i odborové organizace a sdružovat se v nich. Členy mohou být i právnické osoby. Při zakládání občanského sdružení je zapotřebí alespoň třech osob, jedna z nich musí být starší 18 let. Vzniká registrací stanov na Ministerstvu vnitra ČR. Stanovy musí obsahovat název, sídlo, cíl, orgány, způsob ustanovení, zásady hospodaření. Mezi občanská sdružení patří například odborové organizace, zahrádkáři, tělovýchovné jednoty, rybářské spolky, chovatelé, Český červený kříž. (Zákon č. 83/1990 Sb., § 1-10) Další údaje v příloze C.

3.3.2 Obecně prospěšná společnost

Zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech upravuje postavení a právní poměry obecně prospěšné společnosti. Jedná se o právnickou osobu, poskytující veřejně prospěšné služby za předem stanovených a pro všechny uživatele stejných podmínek. Hospodářský výsledek nesmí být použit ve prospěch zakladatelů, členů či zaměstnanců a musí být použit na obecně prospěšné služby. Obecně prospěšná společnost působí hlavně v sociální oblasti (stravování pro důchodce, sociální ústavy), ve zdravotnictví (léčebny), ve školství a v kultuře. Zakladateli mohou být fyzické osoby, Česká republika, nebo právnická osoba. Obecně prospěšná společnost vzniká dnem zápisu do rejstříku obecně prospěšných společností. (Zákon č. 248/1995 Sb., § 1-12). Další údaje v příloze D.

3.3.3 Nadace a nadační fondy

Zákon č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech upravuje činnost nadací a nadačních fondů. Jedná se o právnické osoby. V případě nadací můžeme mluvit o účelovém sdružování majetku, jsou založené k dosahování obecně prospěšných cílů (např. rozvoj duchovních hodnot, ochrana lidských práv či jiných humanitárních hodnot, ochrana přírodního prostředí, kulturních památek a tradic, vzdělání, tělovýchovy a sportu). Majetek nadace tvoří nadační jmění a ostatní majetek. Nadace používá k dosahování účelu výnosů z nadačního jmění a ostatní majetek nadace. Nadační jmění je peněžní vyjádření souhrnu peněžitých i nepeněžitých vkladů a nadačních darů zapsaných v nadačním rejstříku. Na rozdíl od nadací nadační fond nemusí registrovat nadační jmění. (Zákon č. 227/1997 Sb., § 1-16) Další údaje v příloze E a F.

3.3.4 Registrované církve a náboženské společnosti

Zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností upravuje postavení církví a náboženských společností, vedení veřejně přístupných seznamů registrovaných církví a náboženských společností, svazů církví a právnických osob, založených registrovanou církví a náboženskou společností. Církve a náboženské společnosti jsou právnickými osobami, podléhající registraci na Ministerstvu kultury ČR, které má oznamovací povinnost na statistickém úřadě. Návrh na registraci podávají nejméně tři osoby a musí být starší 18 let.

Zákon chápe pojem církev jako dobrovolné společenství osob s vlastní strukturou, orgány, vnitřními předpisy, náboženskými obřady a projevy víry, založené za účelem vyznávání určité náboženské víry a s tím spojeného shromažďování, bohoslužby, duchovní služby. Církev a náboženské společnosti jsou chápány jako speciální typy nestátních neziskových organizací, mající postavení právnické osoby a které mohou, podnikání a jinou výdělečnou činnost, provádět jen jako doplňkovou. Registrovanou církví a náboženskou společností tedy není taková církev či náboženská společnost, která je registrovaná jen podle jiného zákona, například jako občanská sdružení, ačkoli tyto formy působení církví a náboženských společností zákon nevylučuje. Vyloučeny z možnosti působit jako církev či náboženská společnost jsou následující složky: stát, kraje a obce. (Zákon č. 3/2002 Sb., § 1-25). Seznam registrovaných církví a náboženských společností v České republice viz příloha G.

3.4 Financování nestátních neziskových organizací

Na problematiku financování nestátních neziskových organizací pohlížíme jako na oblast typického vícezdrojového financování. Zdroje financování se rozdělují do následujících dvou skupin:

- veřejné financování, na kterém se podílí státní správa a samospráva,
- finance z neveřejných zdrojů (nadace tuzemské i zahraniční, podnikatelská sféra, individuální dárci, příjmy z vlastní činnosti, členské příspěvky, část příjmů z loterií a her). (Škarabelová, 2002)

Podrobnější modifikace výše uvedeného přístupu:

- *veřejné zdroje*,
 - dotace,
 - veřejné zakázky,
 - smlouvy o poskytování služeb,
 - na základě zákona (církevní organizace, veřejné i soukromé školy apolitické strany, které do uvedených NNO neřadíme),
 - ostatní veřejné zdroje (Nadační investiční fond),
- *dárcovství* (individuální, firemní),
- *vlastní příjmy*,
 - vlastní hospodářská činnost,
 - členské příspěvky, příjmy z loterií. (Hyánek, Škarabelová, Řežuchová, 2005)

3.4.1 Systém veřejného financování

Rozhodující část výdajů státního rozpočtu musí být směřována na zajišťování služeb, které definuje Ústava jako funkce státu, jedná se například o školství, kulturu, dopravu, obranu a bezpečnost, soudnictví, vězeňskou službu, oblast důchodového zabezpečení, zastupitelské úřady v cizině. Na zajišťování výše uvedených služeb stát zřizuje státní rozpočtové a příspěvkové organizace, jejichž prostřednictvím za přímého řízení jsou naplňovány jednotlivá ustanovení Ústavy z hlediska funkce státu.

Další možností zajišťování služeb je přispívání nestátním organizacím na produkci těchto služeb (např. prostřednictvím dotační politiky státního rozpočtu). V nestátním sektoru se vyskytují jak organizace vzniklé za účelem dosahování zisku, tak i neziskové organizace.

Je věcí státu, v jakém rozsahu svěří své úkoly státním organizacím nebo nestátním neziskovým organizacím. Je nutné si uvědomit, že povinností státu je výše uvedené služby zajišťovat a jestliže budou služby svěřeny NNO, nezbavuje se této povinnosti. Záleží na vzájemné důvěře mezi státem a příslušnou NNO při převedení služeb mimo státní sféru. NNO musí svojí činností přesvědčit stát, že je schopna služby zajišťovat a to za finančních a věcných podmínek daných státem a na druhé straně stát musí přesvědčit NNO o úmyslu tyto služby svěřit.

V tomto směru je velmi důležité vybudovat důvěryhodnost NNO, protože v mnoha případech se ukazuje, že tyto organizace zajišťují potřebné služby na daleko vyšší úrovni. Důkazem toho je, že společnosti jsou ustavovány z osob, které považují poskytování služeb za poslání a ne za zaměstnání. Působí přímý prvek osobní účasti a snahy na vysoké úrovni.

Základním předpisem, který stanoví finanční vztahy ke státnímu rozpočtu je zákon 576/1990 Sb., o rozpočtových pravidlech republiky. Ze státního rozpočtu je možné občanským sdružením a obecně prospěšným společnostem poskytovat dotace. Nadacím a nadačním fondům nelze od 1. ledna 1999 dotace poskytovat. Je zřejmé, že se u zmíněných nestátních neziskových organizací nejedná o financování ze státního rozpočtu, ale o poskytování dotací. Dotace se poskytují podle rozpočtových pravidel a to v podobě účelové dotace na konkrétní akce, programy nebo předem stanovené oblasti potřeb. (Ministerstvo financí ČR, 2005)

V roce 2010 bylo veřejnými rozpočty poskytnuto na projekty NNO formou dotací celkem 10 337 790 000 Kč. Ze státního rozpočtu bylo poskytnuto 7 620 dotací na projekty 3 215 neziskových organizací v celkové výši 5 766 600 000 Kč. Dotaci ze státního rozpočtu získalo 3,3 % registrovaných neziskových organizací, v roce 2010 bylo registrováno celkem 98 693 NNO. Rozbor financování NNO viz příloha H. (Vláda ČR, 2012)

Dalším možným zdrojem financí jsou zahraniční pomoci, prostřednictvím dotačních programů, kde jsou shromažďovány prostředky Evropské unie a to jak v oblasti národních programů, tak i vícenárodních programů. Jednoznačně se uplatňují principy programového financování a následného výběrových řízení pro získávání příslušných dotací. Z hlediska přijímání dotací ze státního rozpočtu mají nejvíce zkušeností občanská sdružení, která využívají dotace na podporu obecně prospěšných činností. Bohužel se nejedná pouze o kladné zkušenosti, ale v mnoha případech se jedná o zkušenosti záporné, které pak vedou veřejnou správu k vyšší opatrnosti při výběru příjemců dotací.

Z hlediska podpory nevládního sektoru je významná finanční pomoc prostřednictvím daňových úlev a zvýhodnění. Sponzoři jsou také daňově zvýhodněni a najdou se i další různá zvýhodnění. Veřejná správa si je vědoma rozvoje nestátních neziskových organizací a usiluje o větší podporu po všech stránkách. Veřejná správa bude vždy přístupná iniciativě NNO, protože tento podnět vede k dalšímu posilování a zkvalitňování v poskytování veřejných služeb. (Ministerstvo financí ČR, 2005)

3.4.2 Finance z neveřejných zdrojů

Mezi finance z neveřejných zdrojů se řadí tuzemské či zahraniční nadace, individuální dárci či sponzoři, dále se může jednat o členské příspěvky, příjmy z vlastní činnosti a spotřebitelské hry a loterie.

Český nadační sektor je velmi rozmanitý, může se jednat o nadace s příspěvkem NIF, firemní nadace, nadační subjekty při školách, sociálních či zdravotních zařízeních, nadace známých osobností nebo zahraniční nadace. Neziskové organizace mohou požádat o finanční pomoc nebo předložit žádost o grant s vypracovaným projektem. (Rektořík, et al., 2010)

Mezi individuálními dárci se objevují členové organizace, dobrovolníci, příbuzní cílových skupin, představitelé časopisů. Tito dárci jsou pro neziskové organizace velmi zajímavým zdrojem získávání finančních prostředků a záleží jen na organizacích, zda se jim podaří je získat pro spolupráci. Podíl této skupiny na celkové sumě darů je velmi vysoký. (Škarabelová, 2002)

Některé podniky či velké firmy mají vybudovaný grantový systém, respektive koncept společenské odpovědnosti firem. Chce-li nezisková organizace získat finanční podporu, musí sepsat písemnou žádost s popisem projektu, rozpočtem a informacemi o poslání a cílech. Tyto žádosti potom posuzuje skupina lidí složená ze zástupců firmy. Lepší pozici mají neziskové organizace, které mohou nabídnout podnikům protihodnotu například podpořit prodej či oslovit cílovou skupinu.

Mezi příjmy z vlastní činnosti lze zařadit, jak prodej vlastních výrobků (např. organizace provozuje chráněná pracovní místa, či vlastní farmu, kde pěstují zemědělské produkty), tak i každou další hospodářskou činnost (poradenství, kurzy, stravování, doprava..). Dále se může jednat o fundraisingové akce jako jsou plesy, aukce, loterie. (Rektořík, et al., 2010)

Členské příspěvky jsou možné jen u občanských sdružení členského typu. Výhodou členských příspěvků je pravidelnost, patří k předem plánovatelným finančním zdrojům organizace. Vyskytuje se možnost vytvářet podpurný fond prostřednictvím výběru dobrovolných příspěvků. (Škarabelová, 2002)

Dalším zdrojem finančních prostředků pro veřejně prospěšné účely představují odvody z hazardních her a loterií, které se řídí zákonem č. 202/1990 Sb., o loteriích a jiných podobných hrách. Obce musí odvody, za hrací automaty na jejich území, použít na veřejně prospěšné účely. Slouží tedy jako prostředník a to tím, že rozděluje finanční prostředky nestátním neziskovým organizacím. (Rektořík, et al., 2010)

3.4.3 Financování z alternativních zdrojů

Další možnost financování, představují alternativní zdroje, které neznamenaají pro organizace zátěž, protože neodčerpávají jejich volné finanční prostředky, tzn. během investice se neplatí žádné úroky ani jiné kompenzace. Vytvářejí alternativu k bankovním úvěrům. Investor usiluje o to, aby všechny vytvořené prostředky zůstaly ve společnosti a pomáhaly rychlejšímu růstu její hodnoty. Růst hodnoty organizace je hlavní pro všechny alternativní zdroje financování bez rozdílu. Investor totiž realizuje svůj zisk, v horším

případě ztrátu, prodejem podílu ve společnosti. Alternativní zdroje mohou představovat tzv. Business Angels nebo PPP projekty.

Business Angels investice představují pro organizace v České republice velkou příležitost k růstu a následnému zhodnocení společnosti. Jedná se o fyzické osoby, které ve svém profesionálním životě byly či jsou úspěšnými podnikateli nebo manažery. Tito lidé chtějí pomoci v rozvoji jiných společností a uplatnit své zkušenosti s řízením společnosti a vytvářením strategických koncepcí. Pro tento druh investice je nejdůležitější vzájemná důvěra a komunikace mezi členy společnosti a BA. BA musí věřit v budoucí úspěch podnikatelského záměru společnosti a důvěřovat jejímu managementu. Je třeba si uvědomit, že peníze, které BA do společnosti investuje (investice se obvykle pohybují v rozmezí od 500 000 \$ do 1 000 000 \$), bere z vlastních prostředků, a proto je nevloží do projektu, který nepovažuje za reálný. Využití této investice přináší řadu výhod například neodčerpávají se volné zdroje společnosti a nedochází k zatěžování cash flow, zlepšení a posílení procesů řízení společnosti ve společnosti, pomoc při postupu společnosti do další fáze rozvoje, vytvoření strategického plánu rozvoje společnosti. (Šebestová, 2003)

PPP – Partnerství veřejného a soukromého sektoru je obecný pojem pro spolupráci veřejného a soukromého sektoru, vzniklé za účelem využití zdrojů a schopností soukromého sektoru, při zajištění veřejné infrastruktury nebo veřejných služeb. Jednotlivé varianty PPP projektu zvyšují kvalitu i efektivnost veřejných služeb včetně výkonu státní správy a navíc urychlují realizaci významných infrastrukturních projektů s pozitivním dopadem na rozvoj ekonomiky.

Typickými příklady realizace formou PPP jsou projekty v následujících oborech:

- dopravní infrastruktura (dálnice, tunely, mosty, rychlodráhy),
- administrativní případně ubytovací kapacity (úřady, soudy, ubytovny, administrativní prostory, věznice),
- zdravotnictví (nemocnice),
- školství (univerzitní komplexy, studentské koleje, školy),
- obrana (výzbroj, speciální infrastruktura),
- utility (vodárenství).

Prostřednictvím úspěšného projektu PPP může být dosaženo většího přínosu pro veřejný sektor (v poměru k jím vynaloženým prostředkům), a to využitím schopností a zkušeností soukromého sektoru a rozdělením rizik mezi zúčastněné strany tak, že každá strana nese takové riziko, které dokáže nejlépe řídit. PPP obvykle znamená sdílenou účast obou sektorů ve společnosti speciálně vytvořené pouze pro účely realizace projektu, která se řídí obchodním zákoníkem.

PPP projekt probíhá následovně, zadavatelem je vždy veřejný subjekt, který detailně specifikuje své potřeby a výstupy, které od projektu očekává. Rolí soukromého sektoru je, co nejefektivněji zajistit veřejnou službu podle zadání zadavatele – vyhrává nejlepší nabídka a hodnotí se ekonomická výhodnost. V případě, že soukromý sektor neplní smluvní podmínky, například o kvalitě služby, ohrozí své příjmy od veřejného sektoru a tím i splácení svých investic. Veřejný sektor platí roční splátky, například poplatkem za dostupnost služby nebo umožní soukromému sektoru vybírat platby přímo od uživatelů služby. Banky zajišťují projektové financování projektů (až do 95 %) a disponují speciálními právy. Na konci projektu infrastruktura přechází do vlastnictví veřejného sektoru. (PPP Centrum ČR, 2012)

4 Sociální podnikání jako možnost pro nestátní neziskové organizace

V současné době je sociální ekonomice a sociálnímu podnikání věnována stále větší pozornost. Tyto oblasti se zabývají problémy, které současná ekonomika nedokáže vyřešit, jako např. nezaměstnanost, vyloučení určitých skupin z trhu práce. Stát již nedokáže v plné míře uspokojovat ani finančně zabezpečovat sociální potřeby všech obyvatel a právě sociální ekonomika představuje nové a moderní řešení témat jako integrace osob ohrožených sociálním vyloučením, rozvoj místních zdrojů (lidských, materiálních, finančních) či poskytování sociálních služeb. (Fokus Praha, 2007)

Sociální ekonomika a sociální podnikání se stávají středem zájmu politických debat Evropské komise. Na konferenci v Bruselu, s názvem Podpora sociálního podnikání v Evropě, byla vyhlášena Iniciativa pro sociální podnikání, která obsahuje krátkodobý akční plán na rozvoj sociálních podniků s cílem podporovat jejich zakládání a rozvoj. Plán je zaměřen na tyto témata: zlepšit přístup sociálních podniků k financování, zvýšit viditelnost sociálního podnikání a upravit právní prostředí pro sociální podnikání. Komise hledá nové modely podnikání s rovnováhou ekonomických a sociálních cílů a právě sociální podnikání je jedním z účinných nástrojů, jak této změny dosáhnout. Tato iniciativa je prvním krokem k zavedení souboru opatření, která zlepší podmínky pro sociální podnikání v Evropě. (Francová, 2011)

4.1 Sociální ekonomika

Existuje celá řada definic sociální ekonomiky. Pro potřeby diplomové práce byly vybrány nejčastěji citované definice a to podle Evropské sítě výzkumných pracovišť pro sociální ekonomiku – EMES, dále podle pracovní skupiny s názvem TESSEA – Tematická síť pro rozvoj sociální ekonomiky v ČR a světové vědecké organizace CIRIEC – Mezinárodní středisko výzkumu a informací o sociální a veřejné ekonomice a družstev, která se zabývá výzkumem a šířením myšlenek, sloužících veřejnému zájmu a využívaných ve veřejných službách či v sociální ekonomice. (Dohnalová, 2010)

4.1.1 Definice podle TESSEA

Projekt TESSEA, který byl vytvořen s cílem podpořit sociální podnikání v České republice, definuje sociální ekonomiku následovně:

„Sociální ekonomiku lze charakterizovat jako část národního hospodářství, jako jeho třetí sektor. Tvoří ji soukromé ekonomické subjekty nezávislé na státu, které vykonávají ekonomické činnosti, ale odlišují se od tržních ziskových společností tím, že sledují sociální a nebo environmentální cíle v daném místě. V sociální ekonomice jsou produkovány služby nebo zboží, jsou vytvářena pracovní místa a vedle zaměstnanců, zde často pracují dobrovolníci.“ (Dohnalová, 2011) Tento projekt byl ukončen v listopadu 2011. Od prosince 2012 je Tematická síť pro rozvoj sociální ekonomiky v ČR koordinována obecně prospěšnou společností 3P – People, Planet, Profit.

4.1.2 Definice podle Evropské sítě výzkumných pracovišť

Definice podle mezinárodní organizace EMES (Evropská síť výzkumných pracovišť) patří mezi nejpoužívanější: „Pojem sociální ekonomika sdružuje podniky družstevního charakteru, vzájemného prospěchu a pojišťování společnosti, nadace a další typy neziskových organizací, které sdílejí některé principy, které je spojují se „třetím sektorem“ moderních ekonomik. Organizace sociální ekonomiky se liší od soukromého ziskového sektoru tím, že jejich primárním cílem je sloužit potřebám svých členů nebo širšímu veřejnému zájmu namísto maximalizování a rozdělování zisku mezi členy nebo podílníky. Také se jasně odlišují od veřejného sektoru, přestože mohou dostávat veřejné dotace pro naplnění své mise. Jsou totiž sebeřízenými soukromými organizacemi a pravidlem „jeden člen – jeden hlas“ na svých valných shromážděních.“ (Syrůvková, s. 15, 2010) Cílem mezinárodní organizace EMES je, aby národní univerzitní výzkumná centra, která působí v oblasti sociální ekonomiky, postupně vybudovala evropskou databázi teoretických a empirických znalostí. (Dohnalová, 2010)

4.1.3 Studie CIRIEC

Světová vědecká organizace CIRIEC, zabývající se výzkumem sociální ekonomiky, ve své studii uvádí: „Sociální ekonomika je soubor soukromých, formálně založených společností, s rozhodovací samostatností a svobodou členství, jež byly vytvořeny za účelem splnění potřeb jejich členů prostřednictvím trhu a výroby zboží a poskytování služeb, pojištění a finančních služeb, kde rozhodování a jakékoliv rozdělování zisků nebo přebytků mezi členy není přímo svázáno s kapitálem nebo poplatky zaplacenými jednotlivými členy, kteří mají každý jeden hlas. Sociální ekonomika také zahrnuje soukromé a formálně založené organizace s rozhodovací samostatností a svobodou členství, které poskytují netržní služby pro domácnosti a jejichž případné

přebytky není možné vyčlenit pro ekonomické agenty, kteří je vytvářejí, kontrolují nebo financují.“ (Dohnalová, s. 15, 2009)

4.1.4 Charta sociální ekonomiky

Charta sociální ekonomiky definuje sociální ekonomiku jako skupinu organizací, které nepatří k veřejnému sektoru, jsou demokratické a mají zvláštní režim přerozdělování zisků pro účely svého dalšího rozvoje a zlepšování služeb pro své členy a pro společnost. Charta sociální ekonomiky byla publikována bývalou evropskou konferencí – družstev, vzájemných společností, asociací a nadací (CEP-CMAF) dne 10. dubna 2002. Celoevropská organizace CEP-CMAF působí od ledna 2008 pod názvem Social Economy Europe (SEE).

Charta přiznává hlavní hodnoty sdílené subjekty sociální ekonomiky, plynoucí z národních tradic každého členského státu a různorodost právních forem. Současně uvádí některé charakteristiky, které jsou všem těmto subjektům společné:

- nadřazenost jedince a sociálního cíle nad kapitálem,
- dobrovolné a otevřené členství,
- demokratické řízení členy – maximální zapojení členů / pracovníků do rozhodování,
- spojení zájmů členů / uživatelů a veřejné prospěšnosti,
- přijetí principů solidarity a zodpovědnosti,
- nezávislost ve vztahu k veřejné správě a autonomie řízení,
- podstatná část zisků z aktivit je určena na rozvoj podniku, ve prospěch rozvoje služeb, členům a ve prospěch veřejného zájmu. (Dohnalová, 2007).

4.1.5 Východiska pro definování sociální ekonomiky v České republice

V České republice je třetí sektor spojován převážně s neziskovým (občanským) sektorem. Znalost pojmu a užívání názvu sociální ekonomika pro třetí sektor jsou omezené a o jeho obsahu panuje všeobecně nízké povědomí. Výzkumné studie potvrzují, že u nás sociální ekonomika i sociální podniky existují, nejsou však formálně definované, protože dosud chybí jejich legislativní ukotvení a neexistuje ani žádný orgán, jehož předmětem činnosti by byla sociální ekonomika. (Dohnalová, 2011)

4.2 Nestátní neziskový sektor a sociální ekonomika

Je zřejmé, že koncept neziskového sektoru a sociální ekonomiky nabízí alternativní pohled na ekonomiku a na role jednotlivých ekonomických subjektů. V celoevropském kontextu bývá rozvoj nestátního neziskového sektoru a sociální ekonomiky zmiňován jako reakce na neschopnost státu řešit prohlubující se problematiku chudoby a dlouhodobé nezaměstnanosti. (CVNS, 2005) Neziskový sektor je zapojen do regulace ekonomického života tím, že asociace nebo sociální družstva jsou partnery veřejných institucí v oblasti pomoci při hledání pracovního místa tzv. sociálně znevýhodněných skupin občanů nebo pomáhají najít práci málo kvalifikovaným nezaměstnaným lidem, u kterých hrozí permanentní vyloučení z trhu práce. Koncept neziskového sektoru a sociální ekonomiky obsahuje jak shodné rysy, tak i významné odlišnosti. (Borzaga a Defourny, 2001)

4.2.1 Společné rysy

Nestátní neziskový sektor a sociální ekonomika se vyznačují následujícími společnými rysy. Požadavek na formální strukturu ve vymezení nestátního neziskového sektoru se objevuje v právně-institucionálním přístupu k sociální ekonomice. Soukromý/nestátní charakter organizací NNS je skrytě obsažen v konceptu sociální ekonomiky. Kritérium samosprávy u strukturálně-operacionální definice, nachází svůj odraz v požadavku na nezávislost managementu u sociální ekonomiky. Kritérium dobrovolnosti, vycházející především z britské tradice, je v případě vymezení sociální ekonomiky v praxi naplňován svobodnou možností členství a většinou dobrovolnou prací členů správních rad.

Oba koncepty přistupují k vymezení „toho svého“ především prostřednictvím podmínek pro strukturální a organizační pravidla, nikoliv kladením důrazu na příjmy, resp. strukturu jejich zdrojů, připouštějí vícezdrojové financování, neakcentují či naopak nepodceňují žádný z typů zdrojů (veřejné, soukromé, z prodeje zboží a služeb). (CVNS, 2005)

4.2.2 Odlišnosti konceptů

Koncept sociální ekonomiky deklaruje, že hlavním cílem organizace není dosahovat zisku, ale sloužit členům nebo komunitě. Pojetí NNO takto navenek cíle organizace neobsahuje, ale vymezuje striktní vymezení způsobů využitelnosti dosaženého přebytku. Ty jsou naprosto odlišné od praxe tradičních firem typu obchodních společností. Přesto definice NNO v podstatě připouští jako cíl aktivit organizace zisk, ovšem za předpokladu, že nebude rozdělen mezi vlastníky či manažery organizace.

Hlavní filosofie sociální ekonomiky je demokratický rozhodovací proces, který navíc tím, že umožňuje podíl na řízení všem členům organizace, poskytuje neustálou a průběžnou kontrolu naplňování cílů organizace těmito členy, resp. účastníky. V případě NNS vychází kontrola také zevnitř organizace (např. ve formě kontroly správní rady, valné hromady či speciálním vnitřním kontrolním orgánem), přesto bez jakéhokoliv formálního požadavku demokratického podílu na této kontrole a na rozhodování. Kontrola u NNO je většinou zprostředkovaná, nemají na ní podíl všichni členové/pracovníci, klienti, spotřebitelé a další.

Definice NNO nepřipouští jakékoliv rozdělení zisku, a tak vylučuje např. celý družstevní sektor, protože družstva obvykle přerozdělují část zisku svým členům. Tímto způsobem jsou také vyloučeny některé vzájemně prospěšné organizace (např. svépomocné organizace pojišťovacího typu). Přitom právě tyto typy organizací tvoří části sociální ekonomiky. (CVNS, 2005)

4.3 Subjekty sociální ekonomiky v České republice

Typy a formy subjektů, působících v sociální ekonomice, jsou velmi rozmanité. S ohledem na právní úpravu v České republice, definici sociální ekonomiky, vyhovují následující organizace: sociální družstva, charity a diakonie, ostatní firmy zaměstnávající osoby s horším uplatněním na trhu práce a nestátní neziskové organizace poskytující sociální služby.

4.3.1 Sociální družstva

V České republice je družstevní forma podnikání vymezena Obchodním zákoníkem. Družstvo se od ostatních typů obchodních společností liší zejména demokratičtější formou vlastnictví a správou svých aktiv. Kromě zemědělských, spotřebních a bytových družstev, působí v ČR nejméně 500 tzv. výrobních družstev, z toho větší část je členem SČMVD – Svaz českých a moravských výrobních družstev.

Významná část těchto družstev s velmi různorodou (nejen výrobně-obchodní) činností, plní vedle své podnikatelské činnosti ještě funkci sociální – zaměstnává v řadách svých členů a pracovníků nadpoloviční podíl zdravotně handicapovaných osob. Právě forma družstva umožňuje rovnováhu podnikatelské a sociální funkce v takových subjektech, které se v rámci mezinárodně uznávaných pravidel budou stále více podílet zejména na řešení problému zaměstnanosti znevýhodněných skupin občanů.

Legislativní úprava prostředí řeší podporu těchto zaměstnavatelů, (bez ohledu na to, zda jde o družstva či jiné podnikatele) v rámci státní politiky zaměstnanosti, následujícími formami: slevou daně z příjmu, příspěvkem ke krytí provozní nákladů pro zaměstnavatele, zaměstnávající více jak 50 % handicapovaných osob, účelovými dotacemi na pořízení a obnovu investic a příspěvkem na zřízení chráněných pracovních míst.

Protihodnotou za respektování zásad sociálního podniku je státní a společenská podpora zakotvená v legislativě, zahrnující jak jejich právní ochranu, tak i ekonomické zvýhodnění (formou ekonomických úlev či příspěvků), zajišťující jejich životaschopnost. Důležité je, že míra samofinancování takových subjektů se pohybuje v rozmezí 70-100 %, což je pro stát i společnost výrazně výhodnější než klasické dotace neziskovým organizacím v kombinaci s charitativní podporou (v rámci občanských sdružení a nadací).

Česká legislativa dosud nezná tyto principy. Malé a střední podniky obecně mají v ČR dosud velmi znevýhodněnou pozici a omezený přístup ke startovnímu kapitálu. I přesto lze v krátké době očekávat prosazení sociálních družstev a podniků. (CVNS, 2005)

4.3.2 Charity a diakonie

Církev mohou zřizovat účelová zařízení pro poskytování charitativních služeb. Tato zařízení mají postavení církevní právnické osoby s tím, že jejich hlavním posláním je obecně prospěšná činnost. Podnikání a vytváření zisku může být opět pouze doplňkovou činností, což odpovídá podstatě sociálního podnikání. Nejčastěji se jedná o charity (zřizované katolickou církví) a diakonie (zřizované nekatolickými církvemi).

Účelová zařízení jsou charakteristické tím, že své služby poskytují všem bez ohledu na barvu pleti, národnosti nebo náboženství. Působí jak lokálně, tak i v celosvětovém měřítku. Soustředí se hlavně na pomoc chudým, opuštěným, nemocným, starým, psychicky či zdravotně postiženým, bezdomovcům, vězňům... Základním principem a metodou práce je vyhledávání řešení jakékoliv nouze. Finanční prostředky získávají zejména z příspěvků členů, z veřejných rozpočtů, z darů, sbírek nebo z vlastních akcí. (Syravátková, 2010).

4.3.3 Ostatní firmy zaměstnávající osoby s horším uplatněním na trhu práce

Sociální ekonomika je podle mnoha zdrojů vhodná k řešení problémů sociálně znevýhodněných občanů na trhu práce. Jednou z ohrožených skupin jsou pracovníci, respektive osoby se zdravotním postižením. Nástrojem politiky zaměstnanosti zaměřeným právě na tyto osoby jsou chráněná pracovní místa, která legislativně upravuje Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. (CVN, 2005) Od 1. 1. 2012 došlo ke sjednocení institutu chráněné pracovní dílny s institutem chráněného pracovního místa, což vede ke sloučení dvou téměř shodných nástrojů podpory zaměstnávání OZP.

Stát prostřednictvím politiky zaměstnanosti poskytuje zaměstnavatelům příspěvek na vytvoření pracovního místa a na jejich provoz. Příspěvek je poskytován pouze na ty zaměstnance, kteří pracují na pracovních místech vymezených nebo zřízených na základě dohody s Úřadem práce ČR jako chráněná pracovní místa. Výše příspěvku činí měsíčně 75 % skutečně vynaložených mzdových nákladů, nejvýše však 8 000 Kč. Nově je zavedena finanční spoluúčast zaměstnavatele na vynaložených mzdových nákladech při zaměstnávání více jak 50 % zaměstnanců se zdravotním postižením. Maximální částka příspěvku na částečnou úhradu provozních nákladů činí 48 000 Kč ročně.

Další možností podpory je tzv. náhradní plnění (tj. plnit povinný podíl zaměstnávajících OZP formou odebírání výrobků nebo služeb od zaměstnavatelů zaměstnávajících více než 50 % OZP). (MPSV, 2011a)

Největším problémem pro firmy zaměstnávající zdravotně znevýhodněné jsou finance. Na jedné straně stojí rostoucí náklady na provoz a na straně druhé snižující se příspěvky od úřadu práce. Ty jsou při svém rozhodování o výši poskytnutého příspěvku limitovány svými finančními možnostmi, omezenými rozpočtem na aktivní politiku zaměstnanosti. (CVN, 2005)

4.3.4 Nestátní neziskové organizace poskytující služby

Nestátní neziskové organizace v České republice mohou mít tyto právní formy: **občanské sdružení, obecně prospěšná společnost, nadace a nadační fond, církevní právnická osoba**. V této oblasti nelze hovořit o tom, že by vykonávání činnosti v sociální péči automaticky znamenalo, že daná nestátní nezisková organizace je součástí sociální ekonomiky. Do tohoto okruhu se mohou stejně tak řadit nestátní neziskové organizace, které vykonávají jiné činnosti, například místní rozvoj či životní prostředí. Kromě toho se

může jednat o organizace s jinou právní formou, např. některá zájmová sdružení právnických osob či nadace. Avšak směrodatné je, že organizace uvedené v tomto typickém příkladu získávají, kromě příjmů z prodeje služeb, významné příjmy formou přímých dotací ze státního rozpočtu, ale i z rozpočtů územní samosprávy. (CVNS, 2005)

4.4 Charakteristika sociálního podnikání

Sociálním podnikáním se rozumí podnikatelské iniciativy veřejné nebo soukromé, jejichž primárním cílem není dosažení zisku, ale vytváření pracovních příležitostí. Jestliže sociální podnikání a sociální podniky jsou označovány za neziskové, neznamená to, že by neměly být spojeny s tvorbou zisku, ale že prvotní podnětem k podnikání je vytváření nových pracovních míst. Aktivity sociálního podniku mohou být ovšem jak neziskové, tak i ziskové, a to za podmínky, že se daří alokovat zdroje sociálního podniku způsobem, který odpovídá zaměření efektivní poptávky na trhu.

Tematická síť pro rozvoj sociální ekonomiky v ČR definuje sociální podnikání následovně: „Sociální podnikání jsou podnikatelské aktivity prospívající společnosti a životnímu prostředí. SP hraje důležitou roli v místním rozvoji a často vytváří pracovní příležitosti pro osoby se zdravotním, sociálním nebo kulturním znevýhodněním. Zisk je z větší části použit pro další rozvoj sociálního podniku. Pro sociální podnik je stejně důležité dosahování zisku i zvýšení veřejného prospěchu.“ (P3 - People Planet Profit, 2012)

V širším kontextu může být za sociální podnikání označeno také zakládání veřejných podniků státem a místními samosprávami, jestliže explicitním cílem příslušné investice je tvorba pracovních míst. Rozvoj veřejného sociálního podnikání se stává významným přínosem v otázkách řešení problematiky nezaměstnanosti. Zejména v podmínkách dlouhodobého hospodářského útlumu nabývá na významu. (Novotný, 2006)

4.4.1 Standardy sociálního podnikání

Sociální podnikání se vyznačuje následujícími standardy: sledují obecně prospěšný cíl, který je formulován ve stanovách, dále participaci, demokratické rozhodování a sociální kapitál. Důraz je kladen na místní rozvoj a specifické financování. Podrobněji viz následující tabulka.

Tab. 1: Standardy sociálního podnikání

PRINCIPY PODNIKU	1. Obecně prospěšný cíl, který je formulován ve stanovách nebo statutu	2. Participace, demokratické rozhodování a sociální kapitál	3. Specifické financování a použití zisku	4. Místní rozměr
STANDARDY	Sociální podnik je orientovaný na řešení otázek zaměstnanosti, sociálního začleňování a místního rozvoje. Vzniká a rozvíjí se na konceptu tzv. trojího prospěchu – ekonomického, sociálního a environmentálního.	Je posílena role vnitřních a vnějších vztahů sociálního podniku: a) vnitřní vztahy sociálního podniku směřují k maximálnímu zapojení členů/pracovníků do rozhodování a k samosprávě. b) vnější vztahy s okolím posilují sociální kapitál sociálního podniku a místních společenstev.	Financování je podřízeno obecně prospěšnému cíli uvedenému ve stanovách/statutu/zakládací listině. Hospodaření směřuje k dlouhodobé ekonomické stabilitě a udržitelnosti. Případný zisk z účasti na trhu je používán přednostně pro rozvoj sociálního podniku a/nebo pro naplnění jeho obecně prospěšných cílů. Sociální podnik nese ekonomická rizika.	Sociální podnik uspokojuje přednostně místní potřeby a využívá přednostně místní zdroje.

Zdroj: Fokus Praha, 2008, s. 2.

4.4.2 Sociální podnik

Sociální podniky představují podmnožinu subjektů sociální ekonomiky. Především se vyznačují nezávislostí, dynamikou a inovacemi ve způsobech poskytování a uspokojování potřeb občanů. Při plnění svých ekonomicko-sociálních cílů podstupují ekonomická rizika. Podniky reagují na nově vznikající potřeby ve společnosti tím, že vytvářejí a poskytují potřebné typy produktů ve formě veřejných, sociálních služeb. (Dohnalová, 2011)

4.4.3 Přístupy k určování sociálních podniků

K definování sociální ekonomiky a sociálních podniků lze využít zejména dva přístupy. **Právně/institucionální přístup** identifikuje právní formy subjektů sociální ekonomiky a zahrnuje čtyři základní „pilíře“ sociální ekonomiky: družstva, vzájemné společnosti, asociace, nadace viz tab. 2. (Dohnalová, 2011)

Tab. 2: Čtyři pilíře sociální ekonomiky

Družstva	Vzájemné společnosti
<ul style="list-style-type: none"> – dobrovolné otevřené členství – stejná váha hlasu založená na většině – členové přispívají k základnímu jmění, které je proměnlivé – autonomie a nezávislost – hlavní oblasti činnosti: zemědělství, bankovníctví, výroba, maloobchod a služby 	<ul style="list-style-type: none"> – dobrovolné a otevřené členství – stejná váha hlasu založená na většině – členské příspěvky, není nutný prvotní vklad – autonomie a nezávislost – hlavní oblasti činnosti: zdravotnictví, životní a ostatní typy pojištění, poskytování hypoték
Asociace	Nadace
<ul style="list-style-type: none"> – dobrovolné a otevřené členství – stejná váha hlasu založená na většině – členské příspěvky, není nutný prvotní vklad – autonomie a nezávislost – hlavní oblasti činnosti: zajištění služeb oblasti sociální, zdravotní, sportu a rekreace, péče o starší občany a děti, dobrovolnická práce, zastupování/reprezentace 	<ul style="list-style-type: none"> – řízena správní radou – majetek získán z darů a příspěvků – hlavní oblasti činnosti: financování výzkumu a jeho provádění, podpora mezinárodních, národních a místních projektů jednotlivců i organizací, podpora dobrovolnické služby

Zdroj: DOHNALOVÁ, M. Sociální ekonomika – vybrané otázky, s. 14

Normativní přístup: tato linie vymezení sociální ekonomiky zdůrazňuje společné principy sdílené jednotlivými organizacemi. Právě zaměření na principy a hodnoty může seskupit dohromady i organizačně velmi odlišné typy institucí. Sociální podniky se vyznačují následujícími ekonomickými a sociálními charakteristikami.

Trvalé aktivity zaměřené na výrobu zboží a prodej služeb. Hlavním cílem není angažovanost v dobročinných aktivitách nebo v přerozdělování finančních toků. Vyrábějí výrobky nebo poskytují služby lidem. Ekonomická činnost je jedním z hlavních důvodů jejich existence.

Vysoký stupeň autonomie. Sociální podniky jsou zakládány skupinami lidí, kteří řídí podnik na základě plánů, které sami vypracovávají. Mohou i záviset na veřejných dotacích, ale nejsou řízeny veřejnými institucemi nebo jinými organizacemi.

Trend směrem k placené práci. Zpočátku není vyžadováno vytvoření placených pracovních míst. Podniky mohou v počáteční etapě vznikat na základě dobrovolné práce, ale musí být jasný trend k vytváření pracovních míst.

Mezi sociální charakteristiky se řadí: základní smysl sociálního podniku je provozovat aktivity prospívající společnosti. Rozhodování není založeno na vlastnictví kapitálu, síla hlasovacího práva by neměla být závislá na výši vložených prostředků. Důležitými prvky jsou demokratický styl řízení, zapojování všech účastníků vykonávané aktivity, spolupráce s klienty či zákazníky, zapojení zainteresovaných partnerů do rozhodovacího procesu a participativní management. Sociální podniky buď vůbec nerozdělují zisk nebo ho mohou

rozdělovat jen do určité míry. Mezi ně lze zahrnout i podniky, které mohou bez omezení rozdělovat vysoké procento zisku (50 – 60 %), vyloučeny jsou však ty podniky, jejichž cílem je maximalizace zisku. (CVNS, 2005)

Výše zmíněné charakteristiky reprezentují ideální typ sociálního podniku. Jejich cílem je poskytnout nástroj, pomocí kterého je možné určit, nakolik se zkoumaný podnik přibližuje k ideálnímu typu. Nepředstavují tedy definici existujících sociálních podniků. Sociální podnik by měl být postaven na vícezdrojovém financování, širší paletě zainteresovaných partnerů a naplňovat více různých cílů. (Nyssens, 2006)

4.5 Sociální firma

Sociální firma představuje nový model zaměstnávání znevýhodněných osob na trhu práce. Jedná se o jeden z typů sociálního podniku, který se vyznačuje tím, že minimálně 50 % příjmů sociální firmy musí tvořit vlastní příjmy z prodeje výrobků nebo služeb a zaměstnává minimálně 25 % zdravotně nebo sociálně znevýhodněných osob a poskytuje svým zaměstnancům přiměřenou pracovní i psychosociální podporu. (Syravátková, 2010)

Čepelka (2003) uvádí následující znevýhodněné skupiny:

- nezaměstnaní, zejména dlouhodobě,
- noví absolventi škol bez praxe,
- lidé s nízkým vzděláním,
- lidé předdůchodového věku,
- lidé z venkova i měst s nízkými příjmy, jež je ukotvují ve stavu chudoby,
- drogově závislí,
- zdravotně postižení,
- duševně nemocní,
- matky s malými dětmi,
- lidé bez běžného sociálního a rodinného zázemí (např. po dlouhodobé nemoci, po návratu z vězení, bezdomovci, mladiství z dětských domovů, výchovných ústavů, apod.)
- mladí lidé, kteří nemají zajištěnu ani práci, ani bydlení,
- přistěhovalci, resp. uprchlíci, etnické menšiny.

Tematická síť pro rozvoj sociální ekonomiky – TESSEA definuje sociální firmu následovně: „Sociální firma ekonomicky udržitelným podnikatelským subjektem působícím na běžném trhu. Zaměstnává určité procento znevýhodněných osob (zdravotně či sociálně) společně s lidmi bez znevýhodnění, čímž dochází k vzájemné integraci. Sociální firma je firmou, která splňuje dva hlavní cíle: podnikat a zaměstnávat osoby znevýhodněné na běžném trhu práce. Sociální firma poskytuje svým zaměstnancům určitou míru podpory (zejména při zaučení, příp. i během zaměstnání); zároveň usiluje o maximální využití schopností a potenciálu všech svých zaměstnanců; klade důraz na profesní rozvoj svých spolupracovníků a umožňuje jejich další vzdělávání. Sociální firma se řídí standardy sociálních firem.“ (Dohnalová, 2010). Základní rozdíly sociální firmy oproti běžné firmě viz následující tabulka.

Tab. 3: Základní rozdíly sociální firmy oproti běžné firmě

	Sociální firma	Běžná firma
Zřizovatel	Právnícká nebo fyzická osoba	Právnícká nebo fyzická osoba
Právní statut	V České republice není legislativně vymezen; zakladatel musí být oprávněn k podnikání a přijmout veřejný závazek ve formě poslání, jež naplňuje definici sociální firmy	Založení dle obchodního respektive živnostenského zákona
Účel založení	Podnikat a zaměstnávat osoby znevýhodněné na trhu práce i osoby bez znevýhodnění; integrace znevýhodněných; zisk prostředků pro veřejně prospěšné aktivity	Podnikání za účelem dosažení zisku

Zdroj: BOHUTÍNSKÁ, J., V Česku se množí sociální firmy, které zaměstnávají například zdravotně postižené.

5 Charakteristika Fokus Labe, o. s.

Občanské sdružení Fokus Labe je dobrovolným, nepolitickým sdružením, které sdružuje odbornou i laickou veřejnost v oblasti péče o duševně nemocné. Ve své činnosti vychází zejména z potřeb a zájmů duševně nemocných v České republice. Jedná se o samostatnou právnickou osobu s působností v Ústeckém regionu, provozující svou činnost od roku 1992 v Ústí nad Labem a od roku 2008 i v Teplicích.

Fokus Labe poskytuje sociální služby v oblasti péče o občany s duševním onemocněním, umožňuje zaměstnávání osob s tímto handicapem a jiným zdravotním postižením, provozuje zařízení denního typu a chráněné bydlení, realizuje projekty na národní i mezinárodní úrovni.

Posláním sdružení je podpora lidí s duševním onemocněním v jejich návratu a uplatnění ve společnosti. Tuto snahu realizují rozvíjením různých forem psychosociální a pracovní rehabilitace, prosazováním myšlenky komunitní (neústavní) péče, přispíváním ke komplexní péči a naplňováním potřeb lidí s duševním onemocněním včetně prosazování jejich práv. (Výroční zpráva Fokus Labe, 2010)

5.1 Cíle organizace

Mezi hlavní cíle organizace patří:

- poskytovat kvalitní sociální služby lidem s duševním onemocněním,
- nabízet lidem s duševním onemocněním a zdravotním postižením nové služby v oblasti zaměstnávání,
- rozvíjet svou činnost v Ústeckém regionu,
- aktivně se podílet na vytváření udržitelného systému péče v oblasti duševního zdraví,
- podílet se na realizaci a přípravě Komunitního plánu péče města Ústí nad Labem,
- podílet se na rozvoji sféry sociální ekonomiky. (Fokus Labe, o. s., 2008-2012)

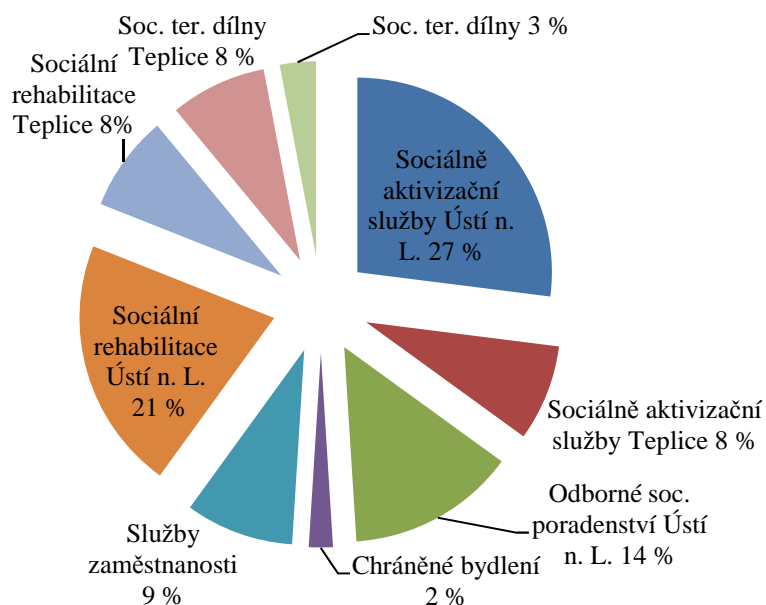
5.2 Cílová skupina

Služby využívají občané s těžkým duševním onemocněním okruhu psychóz, může se jednat např. o schizofrenii, bipolární depresi, těžkou neurózu. Tato onemocnění často vyžadují dlouhodobou až celoživotní léčbu a péči. Uživatelé služeb jsou často hospitalizováni v psychiatrických léčebnách a užívají řadu tlumících léků. Klienti jsou ohroženi v různých oblastech života a vyžadují komplexní péči. V akutní fázi nemoci nežíjí v reálném světě, odlišně vnímají realitu kolem sebe, proto jinak myslí a jinak jedná, čímž se dostávají do velmi těžkých a obtížně zvladatelných životních situací. Objevují se u nich bludné představy, halucinace a další příznaky onemocnění. Mají velice sníženou možnost (vzhledem k rizikům kolísavosti zdravotního stavu) si nalézt vhodné pracovní místo. Tvoří okrajovou skupinu obyvatel, která je ohrožena vedle nezaměstnanosti také sociálním vyloučením. (Výroční zpráva Fokus Labe, 2010)

5.3 Struktura služeb

Sociální služby jsou zaměřeny na rozvoj v oblastech života jednotlivých zájemců, může se jednat o vzdělávání, volný čas, přípravu na pracovní uplatnění, samostatnost v bydlení, vztahy apod. dle zájmu jednotlivce. Nabídka služeb je různorodá. V současné době Fokus Labe poskytuje tyto sociální služby: odborné sociální poradenství, sociálně aktivizační služby, sociálně terapeutické dílny, sociální rehabilitace, služby zaměstnanosti a chráněné bydlení. Některé služby jsou realizovány v pobočce v Teplicích. Každý zájemce má možnost si určit, kterým směrem by se rád rozvíjel, jakých aktivit bude za tímto účelem využívat, a zda je pro něho přijatelné pracovat na svých cílech individuálně či využije skupinové programy. Smyslem služeb je zvýšení kvality života těchto občanů a jsou postaveny na těchto principech: dobrovolnost, individualita, respekt a směr soběstačnosti.

Strukturu jednotlivých služeb v procentech zachycuje následující graf. Největší zastoupení ve službách reprezentují sociálně aktivizační služby tj. 27 % a sociální rehabilitace Ústí nad Labem tj. 21 %. Poskytování těchto služeb je pro sdružení prioritou. Služby zaměstnávání, sociálně terapeutické dílny a chráněná bydlení mají sice menší procentuální zastoupení, avšak sdružení předpokládá jejich rozvoj. Podrobněji o službách Fokusu Labe v následujících kapitolách.

Obr. 3: Stávající služby zaměstnanosti a sociální služby Fokusu Labe (vlastní zpracování podle Výroční zprávy Fokus Labe 2010)

5.3.1 Sociální rehabilitace

Cílem služby je pomoci klientům zmapovat současné potřeby, vytvořit plán péče a spotřebovat službu, která řeší jejich problém. Mimo jiné tato služba umožňuje získávat dostatek informací a dovedností pro orientaci v nemoci, léčbě a předcházení relapsu. Rehabilitace pomáhá klientům získávat potřebné informace a dovednosti pro řešení problémů v oblastech bydlení, vztahů, vzdělávání, využívání volného času či seberealizace. Uživatelé jsou, prostřednictvím služeb, vybaveni praktickými dovednostmi pro jejich samostatnost a soběstačnost a také rodinní příslušníci jsou informováni jak pomoci svým blízkým.

5.3.2 Odborné sociální poradenství

Poradenství umožňuje uživateli získávat přehled o možnostech, jak využívat služby občanského sdružení Fokus Labe, tak i služby ostatních poskytovatelů péče v Ústeckém kraji. Podporuje uživatele v samostatnosti, komunikaci a rozvoji sociálních dovedností. Minimalizuje dopady tíživé sociální situace uživatele, jako je například ztráta bydlení, finanční krize, vztahy a podobně.

5.3.3 Chráněné bydlení

Chráněné bydlení zajišťuje nácvik a trénink sociálních a praktických dovedností, potřebných k samostatnému bydlení v osmi vybavených chráněných bytech. V rámci nácviku se s uživateli pracuje formou podpůrné terapie, spočívající v získávání komunikačních dovedností s ostatními lidmi a nácviku dovedností spojených s nakládáním s finančními prostředky pomocí finančního programu (rozdělení prostředků na stravu, nájem, hygienické potřeby, jízdné apod.). Společně s uživateli pracovníci také zajišťují přípravu pro přechod do vlastního bydlení a podporu při jeho získání (kontakt s realitními kanceláři, vyřizování úvěru ze stavebního spoření apod.)

5.3.4 Sociálně terapeutické dílny

Služba je zaměřena na rozvoj základních, pracovních a sociálních návyků a je realizována, prostřednictvím těchto aktivit: bazální pracovní rehabilitační program, kuchařský, truhlářský, zahradnický, šicí, kavárenský pracovní rehabilitační program. Programy dávají klientům příležitost otestovat si své pracovní a sociální dovednosti a předpoklady, potřebné pro získávání a udržení si vhodného zaměstnání.

5.3.5 Sociálně aktivizační služby

Sociálně aktivizační služby nabízí volnočasové, zájmové a vzdělávací aktivity s cílem podpořit uživatele při vytváření a rozvíjení sociálních vztahů, při osobním rozvoji a organizaci volného času. Základními činnostmi služby jsou: zprostředkování kontaktu se společenským prostředím dále sociálně terapeutické činnosti a pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

Cíle služby:

- naučit uživatele si lépe organizovat svůj volný čas,
- umožnit uživatelům seznámit se s druhými lidmi (v bezpečném prostředí za účasti terapeutů) – možnost účastnit se společných výletů, exkurzí, kulturních akcí a rehabilitačních pobytů,
- zprostředkovat uživatelům možnost zažít a naučit se něco nového, příležitost pěstovat své koníčky a nacházet nové záliby v rámci vzdělávacích, zájmových a volnočasových programů,
- zprostředkovat uživatelům možnost být někomu prospěšným.

5.3.6 Služby v oblasti zaměstnávání

Koncept sociálních služeb byl založen na původních principech pracovní rehabilitace pro dlouhodobě duševně nemocné občany, na jejichž základech sdružení pracuje v různě zaměřených pracovních-rehabilitačních programech více než 10 let. Pracovní rehabilitace lidí s duševním onemocněním je zaměřena především na rozvoj sociálních dovedností, pracovních návyků, schopnosti komunikace atd.

Základem služeb je poskytovat zdravotně postiženým lidem běžné zaměstnání, prostřednictvím chráněných pracovních míst v profesionálně vybavených dílnách (truhlářská, šicí, zahradnická, kuchařskou) a kavárnách (Bárka Kafe Teplice a Ústí nad Labem). Od roku 2011 jsou provozovány prodejny občerstvení La Fud a La Buž, které umožnily rozšířit pracovní místa pro handicapované. (Výroční zpráva Fokus Labe, 2010)

5.4 CF sociální firma, s. r. o.

Sdružení Fokus Labe spolu s Centrem komunitní práce založilo sociální firmu s názvem CF sociální firma s. r. o., která vznikla v červnu 2009, za účelem vytvořit firmu, která se snaží podnikat a obstát v přirozeném konkurenčním prostředí. Ve svých zakladatelských listinách se zavázala k redistribuci zisků z podnikání, ve prospěch rozvoje firmy a obecně prospěšných aktivit obou zakladatelů. Založení firmy bylo podpořeno finančními prostředky z Evropského sociálního fondu v rámci programu OP LZZ. Firma se zavázala udržet pět nově vzniklých pracovních míst pro znevýhodněné občany, a vytvořit základ pro další úspěšné podnikání s cílovou skupinou.

Cíle firmy nejsou jen ekonomické, ale i sociální (podpora služeb sociálního charakteru, společenská odpovědnost) a environmentální (ekologicky šetrné chování). Hlásí se k: naplňování základních principů sociální ekonomiky rozvíjejících se v České republice, Chartě sociální ekonomiky a standardům sociální firmy.

Sociální firma nabízí tyto služby: údržbového charakteru, zahradnické, úklidové a řemeslné práce. Snaží se nabízet svým zákazníkům a odběratelům kvalitní služby v uvedených oborech za přijatelné ceny. Ve firmě stabilně pracuje šest stálých zaměstnanců a další externisté tři řemeslníci a dvě uklízečky. (CF sociální firma s.r.o., 2011)

6 Analýza podnikání Fokusu Labe o. s.

V následující kapitole autorka vypracuje analýzu prostředí, ovlivňující organizaci z hlediska podnikání. Následně budou srovnány činnosti občanského sdružení Fokus Labe se standardy sociálního podnikání, které pro sdružení představuje šanci, zároveň podnikat a naplňovat sociální cíle. Na závěr autorka vyhodnotí, v jakém rozsahu odpovídá sdružení těmto standardům a zda se může jednat o sociální podnikání. Návrhy na další fungování organizace budou směřovány na výběr právní formy, kterou bude muset sdružení zvolit v souvislosti se schváleným novým občanským zákoníkem.

6.1 Analýza prostředí

Společenské prostředí: v této oblasti můžeme sledovat rozvoj dárcovství, dotací a filantropie. Rozvíjí se společenská odpovědnost na místní úrovni. Je zde snaha pomoci osobám, které jsou znevýhodněné na trhu práce (tj. osoby zdravotně postižené či sociálně znevýhodněné) a hrozí jim sociální vyloučení. Můžeme sledovat rozvoj projektů na národní i mezinárodní úrovni zaměřených na integraci těchto lidí do společenského a pracovního procesu.

Politické prostředí: v České republice je sice vytvořen právní rámec pro činnost neziskového sektoru (viz Zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech, Zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, Zákon č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech, Zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností), ale z hlediska regulace výdělečné činnosti subjektů neziskového sektoru v oblasti samofinancování je legislativa nedostatečná. NNO jsou především závislé na podpoře státu, prostřednictvím dotační politiky a příspěvků na podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením. Jako negativní stránka je vnímána byrokracie při získávání finančních prostředků z fondů EU, občanská sdružení mnohdy nedosahují na Evropské granty. Z hlediska legislativního rámce sociálního podnikání není v České republice stále uzákoněno a nejsou vytvořeny podmínky pro úplný rozvoj.

Ohledně **ekonomického prostředí** dosavadní modely ekonomiky přestávají fungovat. Stále můžeme sledovat zvyšující se nezaměstnanost – ve čtvrtém kvartálu roku 2011 dosahovala 6,5 % a k březnu 2012 činí 8,9 %. (Plířová, 2012). Ekonomika selhává

při dlouhodobém zabezpečování plné zaměstnanosti. Hledají se nové modely ekonomiky, které by zmírňovaly prohloubení finanční krize. Možnost alternativního podnikání v NNO snižuje závislost znevýhodněných skupin na trhu práce na sociálních dávkách.

Pro posouzení, a následnému vyhodnocení úspěšnosti sdružení z hlediska podnikání, byla vybrána **SWOT analýza**, která poukazuje na silné a slabé stránky a umožňuje zmapovat příležitosti a hrozby. Analýza umožní odhalit problematické oblasti či nové možnosti pro rozvoj. Silné a slabé stránky posuzují interní prostředí a příležitosti a hrozby vnější prostředí. Analýza by měla být součástí plánování.

Tab. 4: Analýza prostředí občanského sdružení Fokus Labe

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
<ul style="list-style-type: none"> - obecně prospěšný cíl - veřejně prospěšná činnost - koncept solidarity - široká nabídka služeb pro klienty - organizace se podílí na místním rozvoji - čerpání prostředků z Evropského sociálního fondu 	<ul style="list-style-type: none"> - netransparentnost výdělečné činnosti - náročnost zapojování postižených lidí do pracovních programů - vysoké náklady na rehabilitaci - závislost na dotacích - neschopnost dosáhnout na finanční zdroje z EU
PŘÍLEŽITOSTI	HROZBY
<ul style="list-style-type: none"> - rozvoj společenské odpovědnosti - zahraniční zkušenosti jiných organizací se sociálním podnikáním - finanční podpora začínajícím sociálním podnikatelům - potencionální sponzoři, donátoři - možnost získání finančních prostředků z EU - rozšíření služeb teritoriálně v rámci Euroregionu Labe - zakládání sociálních firem 	<ul style="list-style-type: none"> - legislativa: omezené podmínky podnikání pro NNO, není uzákoněno sociální podnikání - nedostatečná podpora státu z hlediska rozvoje sociálního podnikání v neziskovém sektoru - zánik některých sociálních služeb z nedostatku financí - neexistence zaštitující organizace sociálního podnikání v ČR

Zdroj: vlastní zpracování.

V oblasti rozvoje podnikání je občanské sdružení značně omezeno, jako hlavní příčina, znemožňující nestátním neziskovým organizacím podnikat a plně rozvíjet své činnosti směrem k sociálnímu podnikání, je vnímána dosavadní právní úprava. Stávající legislativa je nevyhovující z několika důvodů. Zákon jasně nedefinuje veřejně prospěšnou činnost, neziskový sektor či sociální ekonomiku. Pro podnikání občanských sdružení, formou vedlejší činnosti, je hlavně limitující primární realizace spolkové činnosti k naplnění účelu, k němuž bylo založeno. Navíc musí fungovat spolková samospráva. Za další není definováno, v jakém rozsahu ve vztahu ke svému účelu může občanské sdružení realizovat podnikání jako vedlejší činnost. Jejich podnikatelská činnost může být v rozporu s účelem,

pro který byly založeny. Konkrétně občanským sdružením je vytýkána netransparentnost vedlejších podnikatelských aktivit, nadto není pro ně povinné zveřejňovat výroční zprávu a právě to může být negativně vnímáno mezi potenciálními dárci či sponzory. (Deverová, 2011)

6.2 Standardy sociálního podnikání

V této podkapitole autorka porovná činnosti občanského sdružení se standardy sociálního podnikání a zjistí, zda odpovídají těmto standardům. Mezi hlavní standardy sociálního podnikání řadíme obecně prospěšný cíl, participaci, demokratické rozhodování a sociální kapitál. V rámci sociálního podnikání se dále jedná o specifické financování a použití zisku a oblast zaměstnávání znevýhodněných na trhu práce. Z předchozí analýzy vyplývá, že je občanské sdružení v některých bodech omezeno v rozvoji sociálního podnikání.

6.2.1 Obecně prospěšný cíl

Sdružení ve svých stanovách formuluje obecně prospěšné cíle, které jsou definovány následovně: zavazuje se pomáhat občanům s duševní nemocí a se zdravotním postižením v návratu a uplatnění ve společnosti, a to prostřednictvím rozvíjení pracovní a sociální rehabilitace. Fokus Labe aktivně podporuje koncept sociální ekonomiky a podílí se na jeho rozvoji. Dále je kladen důraz na místní rozvoj, prostřednictvím rozšiřování komunitních služeb v Euroregionu Labe. Těmito cíli je splněn **sociální koncept** sociálního podnikání. Z hlediska **ekonomického konceptu** vykonává výtěžnou činnost jako doplňkovou. Zisk není přerozdělen vlastníkům, ale je použit na rozvoj sociálních služeb. Některé činnosti se dají považovat za tržně konkurenceschopné a udržitelné (např. catering, kavárny). Z hlediska **environmentálního konceptu** nebyly zjištěny ekologicky orientované činnosti.

6.2.2 Participace, demokratické rozhodování a sociální kapitál

Pro sdružení je typická silná členská základna. Vlastnická struktura je tvořena valnou hromadou, která je nejvyšším orgánem, dále Radou sdružení, která se skládá z předsedy, místopředsedy a členů rady. Rada vykonává funkci statutárního orgánu, řídí vlastní činnost sdružení a jedná jeho jménem. V rámci kontrolní funkce je určena komise, která dohlíží na hospodárnost sdružení a to s ohledem na dodržování obecně závazných předpisů, stanov a ostatních vnitřních předpisů. Dalším členem sdružení je výkonný pracovní tým, který sdružuje sociální pracovníky, psychiatry, psychology, socioterapeuty a odborné mistry v rámci dílen a kaváren. Důraz je kladen zejména na vzdělávání a profesionalitu zaměstnanců. Participace a demokratické rozhodování jsou směřovány na sledování

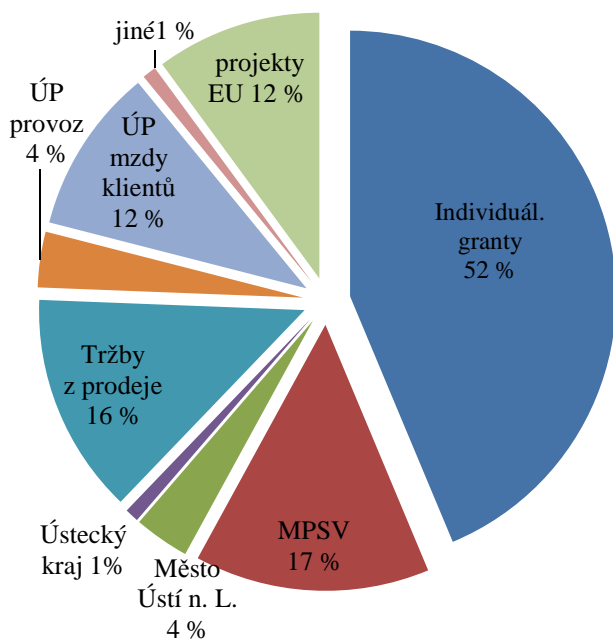
společného zájmu členů, a to pomáhat občanům s duševní nemocí a se zdravotním postižením v návratu a uplatnění ve společnosti.

Ohledně vztahů s místní komunitou, Fokus Labe přibližuje veřejnosti svět handicapovaných, prostřednictvím pořádání výstav českých malířů, divadelních představení, dokumentárních festivalů, které jsou zaměřeny na problematiku duševního zdraví. Zaměstnání v kavárnách a cateringu umožňuje kontakt handicapovaných s veřejností, což napomáhá k většímu zvládnutí pracovní a sociální zátěže. Veřejná prospěšnost sdružení je viděna v oblasti poskytování sociálních služeb a začleňování lidí s handicapem do společnosti. Sdružení splňuje standard participace a demokratické rozhodování ve všech směrech.

6.2.3 Specifické financování a použití zisku

Pro občanské sdružení Fokus Labe je charakteristické vícezdrojové financování. Struktura příjmů je tvořena veřejnými zdroji, do kterých spadají dotace, veřejné zakázky a ostatní veřejné zdroje. Mezi hlavní donátory patří Ústecký kraj, Město Ústí nad Labem, Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, Ministerstvo zdravotnictví ČR, Magistrát města Ústí nad Labem, Ministerstvo kultury ČR, Evropský sociální fond, podpora Úřadu práce, Komunitní nadace, Úřad práce Teplice, Statutární město Teplice. Další významnou složku představují příjmy z vlastní hospodářské činnosti a dárcovství.

Následující graf zobrazuje strukturu příjmů v roce 2011, s kterými sdružení disponovalo. Nejvýznamnější položku 52 % reprezentují individuální granty, kterým minulý rok Ministerstvo práce a sociálních věcí přidělilo část zakázek. Z Evropského sociálního fondu, v rámci programu Operační program Lidské zdroje a zaměstnanost, byla poskytnuta částka 8 641 688 Kč. Program je zaměřený na snižování nezaměstnanosti prostřednictvím aktivní politiky trhu práce, profesního vzdělávání, začleňování sociálně vyloučených obyvatel zpět do společnosti, zvyšování kvality veřejné správy a mezinárodní spolupráce. Z fondů EU je pro OP LZZ vyčleněno celkem 1,84 mld. €, což je přibližně 6,8 % veškerých prostředků určených z fondů EU pro Českou republiku. (MPSV, 2008). Projekt umožnil Fokusu Labe rozvoj služeb zaměstnanosti v oblasti cateringu, kaváren a služeb stravování.

Obr. 4: Struktura příjmů Fokus Labe v roce 2011 (vlastní zpracování podle interních materiálů Fokus Labe)

Významnou část finančních prostředků poskytuje Ministerstvo práce a sociálních věcí 17 %. Následující tabulky č. 5 a 6 zobrazují přehled dotací v oblasti sociálních služeb. V rámci dotačního řízení v minulém roce byla poskytnuta nepatrná částka 3 280 000 Kč, jelikož došlo k předání veřejných zakázek individuálním grantům. (MPSV, 2012) Jestliže MPSV po skončení těchto grantů, nepřevezme zakázky zpátky, může nastat pro sdružení problém s udržení provozu některých sociálních služeb. Sdružení bude muset přejít na jiné alternativní zdroje např. Úřad práce a město Ústí nad Labem. V této oblasti by se sdružení mělo zaměřit na získávání vlastního příjmu např. zaměřit se právě na sociálním podnikání.

Tab. 5: Dotace poskytnuté z MPSV Fokus Labe pro rok 2011

Služba	Dotace
Sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se ZP	2 130 000
Chráněné bydlení	550 000
Odborné sociální poradenství	600 000
Celkem	3 280 000

Zdroj: MPSV, 2012, Dotace na poskytování sociálních služeb.

Tab. 6: Dotace poskytnuté z MPSV Fokusu Labe pro rok 2012

Služba	Dotace
Sociální rehabilitace Teplice	1 000 000
Sociálně terapeutické dílny Teplice	880 000
Sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se ZP Teplice	774 000
Chráněné bydlení	450 000
Sociální rehabilitace Ústí n. L.	2 000 000
Sociálně terapeutické dílny Ústí n. L.	2 200 000
Celkem	7 304 000

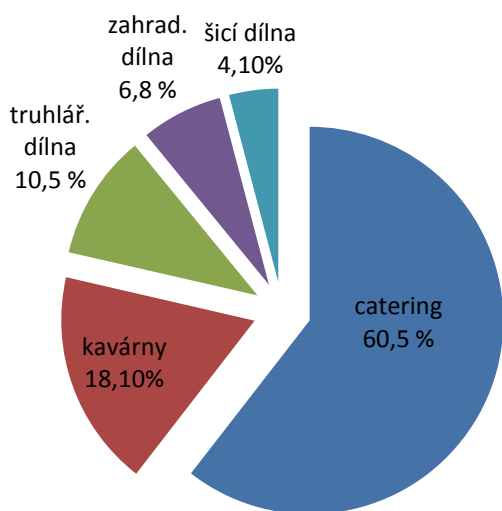
Zdroj: MPSV, 2012, Dotace na poskytování sociálních služeb.

Dalším významným zdrojem jsou příspěvky na osoby se zdravotním postižením (Úřad práce Ústí nad Labem a Teplice) na pracovní rehabilitace a na úhradu nákladů s provozem chráněných pracovních míst. Příspěvek je poskytován pouze na ty zaměstnance, kteří pracují na pracovních místech vymezených nebo zřízených na základě dohody s Úřadem práce ČR jako chráněná pracovní místa a jeho výše činí měsíčně 75 % skutečně vynaložených mzdových nákladů na tyto zaměstnance, nejvýše však 8 000 Kč. Maximální částka příspěvku na úhradu provozních nákladů chráněného pracovního místa činí 48 000 Kč ročně. Mimo jiné je poskytováno náhradní plnění při odběru služeb od zaměstnavatelů, kteří zaměstnávají více než 50 % zaměstnanců, kteří jsou osobami se zdravotním postižením nebo zadáváním zakázek těmto zaměstnavatelům, což podporuje prodej výrobků. (MPSV, 2011)

Z neveřejných prostředků představuje významnou položku dárcovství. Mezi hlavní sponzory se řadí: ENERGY Ústí nad Labem, a. s., Nadace Divoké husy, Enlogit, s. r. o. Prostřednictvím veřejné sbírky Villa získává sdružení finanční prostředky na nákup vybavení jednotlivých pokojů a společných prostor novostavby chráněného bydlení pro duševně nemocné v Ústí nad Labem. Sběrka byla vyhlášena 10. října 2011 a bude ukončena 10. října 2012. V rámci fundraisingových akcí pořádá různé společenské akce výstavy, veletrhy divadelní představení.

Ohledně vlastní výdělečné činnosti se nejedná o podnikání v pravém slova smyslu. Vedlejších ekonomické aktivity směřují k částečné ekonomické udržitelnosti a to prostřednictvím získávání prostředků na zajištění účelu, pro který bylo sdružení založeno. Zisk z vedlejší hospodářské činnosti je znovu reinvestován do služeb.

Ve stanovách sdružení se zavazuje svou hospodářskou činností zabezpečit výrobní programy v rámci pracovní a sociální rehabilitace duševně nemocných. K ekonomickému zajištění těchto služeb založilo občanské sdružení Fokus Labe sociální firmu CF sociální firma s.r.o., která se zavázala k redistribuci zisku ve prospěch zakladatelů. V rámci doplňkových činností dále poskytuje ve svých prostorách školení, nájem nebytových prostor, vzdělávací akce. Za konkurenceschopné činnosti se dají považovat služby kavárny Teplice a Ústí nad Labem a catering, které představují v rámci dílen podstatnou část výrobního obrátu viz obr. 8. Svou činností, zaměřením a cíli se nejvíce přibližují konceptu sociálního podnikání.

Obr. 5: Procentuální vyjádření výrobních obrátů (vlastní zpracování podle interních materiálů Fokusu Labe)

Následující tabulka zachycuje vývoj hospodářského výsledku v letech 2006 až 2010. V posledních letech konverguje hospodaření spíše k záporným hodnotám a vyrovnanému výsledku. Organizace hlavně sleduje sociální cíle než ekonomické, což se projevuje v nulovém hospodářském výsledku. Organizace by se měla zaměřit na vedlejší výdělečnou činnost, které představuje příležitost vlastního příjmu.

Tab. 7: Vývoj hospodářských výsledků v letech 2006-2010 (v tis. Kč)

Rok	Výnosy	Náklady	Výsledek hospodaření
2006	15 297	14 580	+717
2007	17 929	17 840	+ 89
2008	17 617	18 323	- 706
2009	7 125	7 268	- 254
2010	8 807	8 807	0

Zdroj: Výroční zpráva Fokus Labe 2010.

V této oblasti se může jednat o sociální podnikání, i když sdružení nevykazuje v rámci hospodaření kladných výsledků. Svou vedlejší hospodářskou činností splňuje podmínku částečného financování aktivit z vlastních zdrojů a vícezdrojového financování. Fokus Labe se jeví jako ekonomicky udržitelný model.

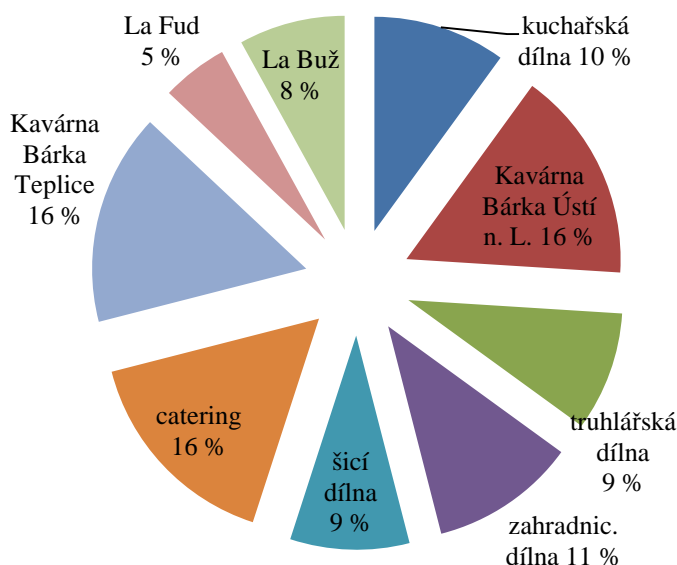
6.2.4 Oblast zaměstnávání

Fokus Labe umožňuje zvyšovat pracovní uplatnění občanů s duševním a jiným zdravotním postižením, prostřednictvím chráněných pracovních míst a následně sociální firmy CF sociální firma, s.r.o. Základem této služby je běžné zaměstnání v pracovních programech, které poskytují pracovní příležitosti lidem, kteří jsou dlouhodobě nezaměstnaní a hrozí jim sociální vyloučení. Zároveň je klientům poskytována podpora za strany kvalifikovaného personálu. Procentuální rozložení pracovních míst je 60 % lidí se zdravotním postižením a 40 % s duševním postižením.

Svým klientům nabízí zaměstnání prostřednictvím pracovních programů, které jsou rozděleny do dvou segmentů:

1. segment – oblast služeb (kavárna Bárka Teplice, Ústí nad Labem, prodejna občerstvení La Buž, catering),
2. segment – oblast řemesla (truhlárna, šicí dílna, zahradnická, mobilní dílna).

Jednotlivé segmenty v procentech zachycuje následující graf.

Obr. 6: Procentuální rozložení služeb zaměstnanosti Fokusu Labe (vlastní zpracování podle interních materiálů Fokusu Labe)

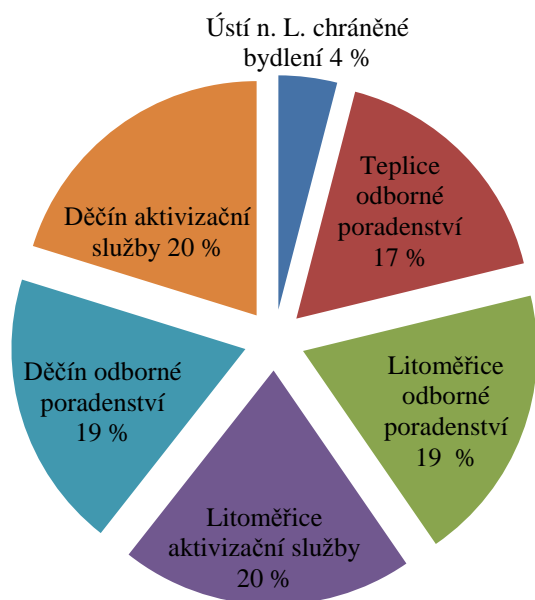
Největší procentuální zastoupení můžeme sledovat ve službách cateringu a kavárnách Ústí nad Labem a Teplice. Podmínkami pracovního prostředí se nejvíce blíží konceptu sociálního podnikání. Jedná se o kombinaci zaměstnání a sociální rehabilitace, které jsou neustále vyrovnávány. Zalíbeným klientům Fokus Labe umožňuje zaměstnání v sociální firmě CF sociální firma, s.r.o., která se pracovními podmínkami blíží otevřenému trhu. Zde není vyžadována neustálá podpora a zaměstnanci zvládají vyšší pracovní tempo. Sociální firma zatím zaměstnává šest zaměstnanců, kteří přišli z chráněných pracovních míst Fokusu Labe.

Z 220 klientů využívající služby Fokus Labe se podařilo v pracovních programech uplatnit 78 lidí což činí 35 %. Oproti minulému roku zaznamenáváme nárůst o 29 zaměstnanců. V tomto roce se obrátilo na Fokus Labe celkem 58 nových zájemců o zaměstnání.

V rámci Euroregionu Labe sdružení předpokládá další rozvoj v oblasti zaměstnávání. Počet obyvatel v Euroregionu je 222 544. Z toho je 2 224 osob chronicky duševně nemocných klientů, což činí 1 % a 444 klientů se uplatní na chráněném trhu práce, tj. cca 20 % z celkového počtu. V oblasti zaměstnávání se Fokus Labe nejvíce blíží sociálnímu podnikání. (Výroční zpráva Fokus Labe, 2010)

6.2.5 Místní rozvoj

Sdružení je zapojeno ve významných projektech, kterými podporuje místní rozvoj. Jedním z nich je projekt s názvem Trvale udržitelná komplexní příprava osob se ZP na práci v Euroregionu Labe. Hlavním cílem projektu je vytvoření uceleného systému poradenských a aktivizačních služeb pro klienty s chronickým duševním onemocněním v Euroregionu Labe, které povedou k posilování jejich soběstačnosti ve společnosti a na chráněném trhu práce. Hlavním cílem je vytvořit čtyři centra poradenství a aktivizace ve městech Děčín, Litoměřice, Teplice, Ústí n. L. Dále rozšířit služby Fokusu na celý Euroregion Labe. Služby vzájemně propojit a podchytit 256 klientů k systematické rehabilitaci s následným poskytnutím služeb v oblasti chráněného trhu práce. Účastníci projektu budou osoby nad 50 let a osoby se zdravotním postižením. Po ukončení dotace bude projekt pokračovat jako standardní sociální služba. Sociální služby, které jsou předmětem projektu budou udržovány jak z dotací Ústeckého kraje, Městských úřadů Ústí nad Labem, Litoměřice, Děčín, Teplice, tak z dotací MPSV, sponzorských darů a vlastní hospodářskou činností Fokusu Ústí nad Labem. Předpokládaný rozvoj služeb v Euroregionu zachycuje následující graf. Tento mechanismus vícezdrojového financování se jeví činnosti jako ekonomicky udržitelný model. (MPSV, 2011b)

Obr. 7: Předpokládaný rozvoj služeb Fokusu Labe v Euroregionu Labe 2011-2014 (vlastní zpracování podle interních materiálů Fokus Labe)

6.3 Návrh na další fungování organizace

Z analýzy prostředí, ovlivňující činnost občanského sdružení Fokus Labe, bylo zjištěno, že rozvoji podnikání hlavně brání dosavadní právní úprava, která je nevyhovující v již zmíněných bodech. Z uvedených důvodů budou další návrhy, na fungování občanského sdružení Fokus Labe, spojovány se změnou nového občanského zákoníku Zákon č.89/2012 Sb., občanský zákoník, který nabývá v účinnosti 1. 1. 2014. Nová právní úprava ovlivní budoucí směr organizace a jejích činností. Nový občanský zákoník nově chápe, pojmenovává a definuje nevládní neziskové subjekty. Změny se hlavně týkají právních forem občanských sdružení, což bude pro Fokus Labe podstatné. Následně budou popsány jednotlivé varianty možností a doporučena nejvhodnější právní forma pro Fokus Labe. Občanská sdružení budou mít následující možnosti výběru právní formy podle nového občanského zákoníku: založení obecně prospěšné společnosti, transformaci ve spolek, ústav či sociální družstvo.

V případě varianty **obecně prospěšná společnost** by transformace probíhala následovně. Občanské sdružení smluvně na ni převede část majetku, zaměstnance, služby a klienty, kterým jsou tyto služby poskytovány. Aktivity členské základny mohou ponechat ve sdružení, kde budou nově upraveny stanovy. Místo jednoho subjektu tak budou existovat subjekty dva – občanské sdružení a obecně prospěšná společnost. Tato změna musí být provedena nejpozději do 31. 12. 2013, pak nebude možné obecně prospěšnou společnost založit. Právní úprava se bude nadále řídit dosavadní právní legislativou, upravující obecně prospěšné společnosti. Obecně prospěšná společnost je zaměřena spíše na sledování sociálních cílů než ekonomických. Nevýhodou je administrativní náročnost transformace.

Další možností transformace je právní forma **spolek**. Základní charakteristikou spolku je členská organizace. Hlavní činností je spolková činnost, kterou vykonávají členové. Na základě občanského zákoníku budou upraveny stanovy. Podnikání a jiná výdělečná činnost jsou umožněny jen jako vedlejší. Výhodou je ponechání členské základny. Naopak omezující podmínky jsou viděny v podnikání a důraz je kladen hlavně na spolkovou činnost.

V režimu velmi podobném fungování obecně prospěšné společnosti jsou **ústavy**. Občanská sdružení budou poskytovat obecně prospěšné služby. Podnikání slouží k podpoře hlavní

činnosti a zisk k podpoře činnosti, pro niž byl založen a k úhradě nákladů na vlastní správu.

Právní forma **sociální družstvo** je zaměřena na vývoj obecně prospěšné činnosti za účelem pracovní a sociální integrace znevýhodněných osob do společnosti, zejména v oblasti vytváření pracovních příležitostí, sociálních služeb a zdravotní péče, vzdělávání, bydlení a trvale udržitelného rozvoje. Podmínkou je zaměstnávat alespoň 30 % znevýhodněných osob, což sdružení splňuje. Tato právní forma umožní podnikat a zároveň naplňovat sociální cíle např. integraci duševně a zdravotně postižených do společnosti, prostřednictvím pracovní a sociální rehabilitace. Sdružení si bude moci ponechat členskou základnu. Právní forma sociální družstvo umožní sledovat jak sociální, tak i ekonomické cíle. (Spiralis, o. s., 2010)

S přihlédnutím k současným aktivitám Fokusu Labe, které z podstatné části odpovídají standardům sociálního podnikání, je doporučena právní forma sociálního družstva. Tato právní forma představuje jeden ze čtyř pilířů sociální ekonomie a jeví se tedy jako nejvhodnější z hlediska naplňování standardů sociálního podnikání. Nová právní úprava poskytne organizaci lepší transparentnost, ohledně jejích výdělečných aktivit a umožní jasně definovat meze, v kterých se bude její podnikatelská činnost pohybovat. Také lze očekávat lepší finanční podporu jak ze strany státu, tak i sponzorů díky transparentnosti. Fokus Labe bude motivován k rozvoji svých podnikatelských činností k dlouhodobé stabilitě a k podpoře konceptu sociální ekonomiky.

Závěr

Působení nestátních neziskových organizací v ekonomice je nenahraditelné. Mezi hlavní oblasti, ve kterých se s nimi můžeme setkat, jsou sociální služby a rozvoj místní komunity. Uspokojují potřeby, které stát nedokáže poskytovat v dostatečné míře a kvalitě. Jestliže dochází k převodu služeb na NNO, měla by jim být umožněna cesta k ekonomické samostatnosti. Co se týká podnikatelské činnosti, je velmi problematické spojit sociální a ekonomické cíle. Tendence k podnikání může být v rozporu s účelem, pro který byly založeny. Podnikat mohou jen v rámci své vedlejší výdělečné činnosti a zisk je reinvestován zpět do služeb. Nejedná se tedy o podnikání v pravém slova smyslu.

Přesto právní úprava nezakazuje nestátním neziskovým organizacím podnikat. Jako šance z hlediska hospodářské činnosti se nabízí sociální podnikání, které řeší problematiku nezaměstnanosti, integraci osob ohrožených sociálním vyloučením a místního rozvoje. Dosavadní modely ekonomiky přestávají fungovat, např. při zabezpečování plné zaměstnanosti a to z důvodu rostoucího počtu znevýhodněných osob na trhu práce. A právě sociální podnikání nabízí novou alternativu podnikání, které se snaží vyrovnávat sociální a ekonomické cíle.

Pro posouzení vhodnosti sociálního podnikání v rámci NNO bylo vybráno občanské sdružení Fokus Labe. Úkolem diplomové práce bylo porovnat činnosti organizace se standardy sociálního podnikání. Na základě analýzy bylo zjištěno, že z podstatné části sdružení odpovídá standardům, hlavně v oblasti zaměstnávání a naplňování sociálních cílů. Zapojuje se do integrace znevýhodněných osob do společnosti a v rámci pracovní rehabilitace provozuje vedlejší výdělečnou činnost. Na financování provozu se tedy podílí jak stát formou dotací, tak i částečně sdružení. Jedná se tedy o vícezdrojové financování. Sociální podnikání nabízí možnost současně naplňovat jak sociální, tak i částečně ekonomické cíle.

Nicméně s ohledem na omezující české podmínky, sdružení nemůže plně směřovat své aktivity k principům sociálního podnikání. Jako hlavní bariéra, znemožňující rozvoj podnikání NNO, je stávající právní úprava. Na základě zjištění je nevyhovující z několika důvodů. Zákon jasně nedefinuje veřejně prospěšnou činnost, nestátní neziskový sektor či sociální ekonomiku. Pro podnikání občanského sdružení formou vedlejší činnosti je

hlavně omezující prvotní uskutečňování spolkové činnosti k naplnění účelu, k němuž bylo založeno a navíc musí fungovat spolková samospráva. Za další není definováno, v jakém rozsahu, ve vztahu ke svému účelu, může občanské sdružení realizovat podnikání jako vedlejší činnost. Jejich podnikatelská činnost může být v rozporu s účelem, pro který byly založeny. Konkrétně občanským sdružením je vytýkána netransparentnost vedlejších podnikatelských aktivit, nadto není pro ně povinné zveřejňovat výroční zprávu a právě to může být společností negativně vnímáno.

Řešení nabízí až nový občanský zákoník, který nabývá účinnosti 1. 1. 2014, který nově chápe, pojmenovává a definuje nevládní neziskové subjekty. Ujasňuje vztah mezi státem a subjekty sociální ekonomiky a jejich partnerství. Nabízí nová řešení z hlediska podnikání a transparentnosti jejich výdělečných aktivit. Nové právní formy umožní definovat meze, ve kterých se bude jejich podnikatelská činnost pohybovat. Konkrétně občanským sdružením nabízí tyto možnosti: založení obecně prospěšné společnosti nebo transformaci ve spolek, ústav či sociální družstvo.

S přihlédnutím na současné aktivity Fokusu Labe, které směřují k sociálnímu podnikání je doporučena právní forma sociálního družstva. Tato právní forma představuje jeden ze čtyř pilířů sociální ekonomie a jeví se tedy jako nejvhodnější z hlediska naplňování standardů sociálního podnikání. Organizace by měla především podnikat patřičné kroky, ohledně výběru s dostatečným předstihem, dokud si může porovnat výhody a nevýhody uvedených právních forem a rozhodnout se jakou variantu si zvolí. Samozřejmě bude zapotřebí odborných konzultací s odborníky. Nová legislativa umožní občanskému sdružení naplňovat standardy sociálního podnikání a v rámci podnikatelské činnosti nebudou závislé na státní podpoře. Nová právní úprava odpovídá potřebám dnešního světa a umožní se přiblížit zahraniční legislativní úpravě, která koresponduje s moderní tržní ekonomikou.

Seznam použité literatury

BOHUTÍNSKÁ, J., 2010. V Česku se množí sociální firmy, které zaměstnávají například zdravotně postižené. In: *Podnikatel.cz* [online]. 7. 4. 2010 [vid. 2012-02-24]. Dostupné z: <http://www.podnikatel.cz/clanky/v-cesku-se-mnozi-socialni-firmy>

BORZAGA, C., J. DEFOURNY. *The Emergence of Social Enterprise*. 1. Vyd. London: Routledge, 2001. ISBN 0-415-25301-2.

ČEPELKA, O. *Průvodce neziskovým sektorem EU, 2 díl*. Liberec: Omega, 2003. ISBN: 80-902376-3-0.

DEVEROVÁ, L. *Právní analýza podnikání občanských sdružení*. [online]. Praha: Nová ekonomika, 2011. [vid 2012-11-03]. Dostupné z: http://www.socialni-ekonomika.cz/images/Pdf/Pravni_posudek_os_def.pdf

DOHNALOVÁ, M., 2010. Slovník pojmů. In: *Sociální ekonomika*. [online]. 20. 1. 2010 [vid. 2011-11-16]. Dostupné z: <http://www.socialni-ekonomika.cz/cs/slovník-pojm.html>

DOHNALOVÁ, M. Sociální ekonomika a české sociální podniky. *Projektový zpravodaj TESSEA* [online]. Praha: Nová ekonomika o. p. s., 2011, č.1, s. 1-6 [vid 2012-11-03]. Dostupné z: http://www.socialni-ekonomika.cz/images/stories/newsletter/TESSEA_newsletter_cislo1_2011.pdf

DOHNALOVÁ, M. *Sociální ekonomika, sociální podnikání, studijní text*. 1.vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2007. ISBN 978-80-7204-552-5.

DOHNALOVÁ, M. *Sociální ekonomika- vybrané otázky*. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2009. ISBN 80-86429-08-3 Také dostupné z pdf: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_305.pdf

FRANCOVÁ, P., 2011. Sociální podnikání - nová priorita Bruselu. In: *P 3 - People Planet Profit* [online]. [vid 2012-30-03]. Dostupné z: <http://www.p-p-p.cz/index.php/cs/home>

HYÁNEK, V., et al. *Neziskové organizace ve veřejných službách*. 1.vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2007. ISBN 978-80-210-4423-4.

HYÁNEK, V., S. ŠKARABELOVÁ a M. ŘEŽUCHOVÁ. *Rozbor financování nestátních neziskových organizací z vybraných veřejných rozpočtů (metody, problém, řešení)*. 1. vyd. Brno: Centrum pro výzkum neziskového sektoru, 2005. ISBN 80-239-5262-5.

MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 3. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006. ISBN 978-0415-37879-6.

NOVOTNÝ, P. Sociální ekonomie a sociální podnikání jako nástroje politiky zaměstnanosti. In: *Britské listy* [online]. 2006, ISSN 1213-1792 [vid 2012-11-03]. Dostupné z: <http://blisty.cz/art/27178.html>

NOVOTNÝ, J., M. LUKEŠ. *Faktory úspěchu nestátních neziskových organizací*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Oeconomica, 2008. ISBN 978-80-245-1473-4.

NYSSENS, M., et al. *Social Enterprise*. 1. vyd. London: Routledge, 2006. ISBN 978-0415-378779-6.

PLÍVOVÁ, V., 2012. Nezaměstnanost v ČR, vývoj, rok 2012. In: *kurzy.cz* [online]. 10. 4. 2012. [vid. 2012-04-20]. Dostupné z: <http://www.kurzy.cz/makroekonomika/nezamestnanost/>

REKTOŘÍK, J. , et al. *Organizace neziskového sektoru*. 3. vyd. Praha: Ekopress, 2010. ISBN 978-80- 86929-54-5.

RŮŽIČKOVÁ, R. *Neziskové organizace*. 4. vyd. Hradec Králové: Nakladatelství ANAG, 2002. ISBN 80-7263-120-9.

SYROVÁTKOVÁ, J. *Sakrální stavby jako objekty cestovního ruchu v Liberci*. 1.vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2011. ISBN 978-80-7372-753-6.

SYROVÁTKOVÁ, J. *Sociální podnikání*. 1. vyd. Liberec: Vysokoškolský podnik Liberec, 2010. ISBN 978-80-7372-683-6.

ŠEBESTOVÁ, K., 2003. Alternativní zdroje financování pomocí Business Angels. In: *BusinessInfo.cz: Oficiální portál pro podnikání a export* [online]. 20.10. 2003 [vid. 2012-02-24]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/male-a-stredni-podnikani/alternativni-financovani-pomoci-business/1000503/10550/>

ŠKARABELOVÁ, S. *Definice neziskového sektoru*. Brno: Centrum pro výzkum neziskového sektoru, 2005. ISBN: 80-239-4057-0.

ŠKARABELOVÁ, S., et al. *Když se řekne nezisková organizace*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2002. ISBN 80-210-3031-3.

CENTRUM PRO VÝZKUM NEZISKOVÉHO SEKTORU, 2005. Sociální ekonomika a NNO v ČR. In: *Svaz českých a moravských výrobních družstev*. [online]. [vid. 2012-03-10]. Dostupné z <http://www.scmvd.cz/download/SocekonomieaNNO-CVNS2005.pdf>

CENTRUM PRO VÝZKUM NEZISKOVÉHO SEKTORU, 2012. *Rozbor financování nestátních neziskových organizací v roce 2010* [online]. 13. 1. 2012 [vid. 2012-03-10]. Dostupné z: http://www.e-cvns.cz/prenos_souboru/is/soubory/web/80-rozbor-financovani-nno-2010-20111206.pdf

CF sociální firma s. r. o, 2011. *O firmě*. [online]. [vid. 2012-03-10]. Dostupné z: <http://www.cfsocialnifirma.cz/>

Fokus Labe, o.s., 2008-2012. *Fokus Labe*. [online]. [vid. 2011-10-22]. Dostupné z: <http://www.fokuslabe.cz>

Fokus Praha, 2007. *Sociální podnikání – výzva 21.století* [online]. [vid. 2011-11-16]. Dostupné z: http://www.fokus-praha.cz/images/stories/dokumenty/o-fokusu/socialni_firma_vyzva_v_podnikani_21.pdf.

Fokus Praha, 2008. *Sociální ekonomika v ČR z pohledu projektů NTS C CIP EQUAL*. [online]. [vid. 2011-11-16]. Dostupné z: <http://www.socialnifirmy.cz/getdoc.php?id=605&sessid=f13b67b10c30ae69a414dbf8d132bde6>

MINISTERSTVO FINANČÍ ČR, 2005. *Financování neziskových organizací* [online]. [vid. 2012-02-01]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/hs.xsl/financovani_no_14855.html

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR, 2011b. Centra P_oradenství a A_ktivizace pro integraci chronicky duševně nemocných do společnosti a na chráněný trh práce v E Labe. In: *Evropský sociální fond* [online]. [vid. 2012-02-01]. Dostupné z: <http://www.esfcr.cz/projekty/centra-p-oradenstvi-a-a-ktivizace-pro-integraci-chronicky>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR, 2012. *Dotace na poskytování sociálních služeb* [online]. [vid. 2012-04-10]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/740>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR, 2008. OP Lidské zdroje a zaměstnanost (OP LZZ). In: *Evropský sociální fond* [online]. [vid. 2012-04-07]. Dostupné z: <http://www.esfcr.cz/07-13/oplzz>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR, 2011a. Podpora OZP. In: *Sociální reforma* [online]. [vid. 2012-03-10]. Dostupné z: <http://socialnireforma.mpsv.cz/cs/6>

Neziskovky.cz, 2010. *Přehled základních typů nestátních neziskových organizací v ČR* [online]. [vid. 2012-02-24]. Dostupné z: http://www.neziskovky.cz/data/prehled_nnotxt8382.pdf

Neziskovky.cz, 2010. Statistika počtu nestátních neziskových organizací v letech 1990 - 2010 In: *Český statistický úřad* [online]. [vid. 2011-11-24]. Dostupné z: http://www.neziskovky.cz/data/stat_NNO_tabulka_1990_2011txt11819.pdf

PPP CENTRUM ČR, 2012. *Stručně o PPP* [online]. [vid. 2012-02-24]. Dostupné z: <http://www.pppcentrum.cz/index.php?cmd=page&lang=cs&id=122>

P3-PEOPLE PLANET PROFIT o.p.s., 2012. *Sociální podnikání* [online]. [vid. 2012-02-24]. Dostupné z: <http://www.p-p-p.cz/index.php/cs/ppp/profit/58-socialni-podnikani>

Spiralis, o. s., 2010. *Změny v legislativě pro NNO* [online]. [vid. 2012-04-22]. Dostupné z: http://www.spiralis-os.cz/images/dokumenty/aktuality/120416_legislativa_zmena.pdf

VLÁDA ČR, 2012. Na nestátní neziskové organizace šlo v roce 2010 více jak 10 miliard korun, z toho nejvíce na sport. In: *Aktuality zmocněnkyně vlády pro lidská práva* [online]. 4. 1. 2012 [vid. 2012-02-12]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/zmocnenec-vlady-pro-lidska-prava/aktuality/na-nestatni-neziskove-organizace-slo-v-roce-2010-vice-jak-10-miliard-korun--z-toho-nejvice-na-sport--91437/>

Výroční zpráva fokus Labe 2010 [online]. [vid. 2011-10-22]. Dostupné z: http://www.fokuslabe.cz/data/vyrocnizpravy/vz_fokus_2009_web.pdf

Zákon č.89/2012 Sb., občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. 2012 [vid. 2012-29-04]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/sb0033-2012.pdf>

Zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. 1995 [vid. 2012-11-04]. Dostupné z: <http://www.podnikatel.cz/zakony/zakon-c-248-1995-sb-o-obecne-prospesnych-spolecnostech/cele-zneni/>

Zákon č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. 1997 [vid. 2012-11-04]. Dostupné z: <http://www.podnikatel.cz/zakony/zakon-c-227-1997-sb-o-nadacich-a-nadacnich-fondech/cele-zneni/>

Zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. 1990 [vid. 2012-11-04]. Dostupné z: <http://www.podnikatel.cz/zakony/zakon-c-83-1990-sb-o-sdruzovani-obcanu/cele-zneni/>

Zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. 2002 [vid. 2012-20-04]. Dostupné z: http://www.iniciativy.nazory.cz/svVit/3_2002.htm

Bibliografie

DOHNALOVÁ, M., L. PRŮŠA. *Sociální ekonomika*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2011. ISBN 978-80-7357-573-1

Seznam příloh

počet stran

PŘÍLOHA A	Srovnání struktury neziskové činnosti v klasifikaci ICNPO, COPNI a CZ-NACE	1
PŘÍLOHA B	Statistika počtu nestátních neziskových organizací v letech 1990-2010	1
PŘÍLOHA C	Občanské sdružení	1
PŘÍLOHA D	Obecně prospěšná společnost	2
PŘÍLOHA E	Nadace	2
PŘÍLOHA F	Nadační fond	2
PŘÍLOHA G	Círky registrované v České republice	1
PŘÍLOHA H	Rozbor financování nestátních neziskových organizací z veřejných rozpočtů v roce 2010	6

PŘÍLOHA A

Tab. A1: Srovnání struktury neziskové činnosti v klasifikaci ICNPO, COPNI A CZ-NACE

Mezinárodní klasifikace neziskových organizací ICNPO	Systém klasifikace netržních činností OSN COPNI	CZ-NACE
kultura, sport a volný čas	rekreační a kulturní služby	rekreační, kulturní a sportovní činnost
vzdělávání, výzkum	vzdělávací služby, výzkum	školství, výzkum
zdravotnictví	služby zdravotnické	zdravotnictví
sociální služby	sociální služby	sociální služby
přírodní a životní prostředí		
komunitní rozvoj a bydlení		
politické organizace		
dobročinnost		
mezinárodní nadační aktivity		
náboženství a církve	náboženství a církve	činnost společenských organizací (odborní, církve)
odborní a profesní spolky	organizace profesní, odborní	činnost společenských organizací (odborní, církve)
nespecifikované, ostatní	ostatní služby, smíšené a nespecifikované	ostatní osobní služby

Zdroj: ŠKARABELOVÁ, S., Když se řekne nezisková organizace, s. 9.

PŘÍLOHA B

Tab. B1: Statistika počtu nestátních neziskových organizací v letech 1990-2010

Nestátní neziskové organizace	Občanská sdružení	Nadace	Nadační fondy	Obecně prospěšné společnosti	Evidované právnické osoby
1990	3 879				
1991	9 366				
1992	prosinec	prosinec			
	15 393	1 551			
1993	prosinec	prosinec			
	21 694	2 768			
1994	prosinec	prosinec			
	24 978	3 800			
1995	prosinec	listopad			
	26 814	4 253			
1996	březen	březen		březen	
	27 807	4 392		1	
1997	březen	prosinec		březen	
	30 297	5 238		52	
1998	listopad	listopad	listopad	listopad	
	36 046	55	71	129	
1999	léto/podzim	prosinec	prosinec	prosinec	
	38 072	272	695	560	
2000	květen	květen	květen	květen	
	42 302	282	735	557	
2001	listopad	listopad	listopad	listopad	
	47 101	299	784	701	
2002	říjen	říjen	říjen	říjen	říjen
	49 108	330	825	762	4 785
2003	listopad	listopad	listopad	listopad	listopad
	50 997	350	859	884	4 946
2004	prosinec	prosinec	prosinec	prosinec	prosinec
	53 306	362	898	1 038	4 927
2005	prosinec	prosinec	prosinec	prosinec	prosinec
	54 963	368	925	1 158	4 605
2006	prosinec	prosinec	prosinec	prosinec	prosinec
	58 347	380	992	1 317	4 464
2007	prosinec	prosinec	prosinec	prosinec	prosinec
	61 802	390	1 048	1 486	4 446
2008	prosinec	prosinec	prosinec	prosinec	prosinec
	65 386	411	1 095	1 658	4 399
2009	prosinec	prosinec	prosinec	prosinec	prosinec
	68 631	429	1 168	1 813	4 347
2010	prosinec	prosinec	prosinec	prosinec	prosinec
	72 111	449	1 205	1 958	4 352
2011	březen	březen	březen	březen	březen
	72 981	455	1 224	2 004	4 358

Zdroj: Neziskovky.cz, 2010.

PŘÍLOHA C

OBČANSKÉ SDRUŽENÍ

Definice: Sdružení fyzických a právnických osob, které vzniká za účelem realizace společného zájmu. Typickým znakem je členská základna.

Registrace: Ministerstvo vnitra ČR na základě předložení dvou stejnopisů stanov a návrhu na registraci.

Zakládací

dokument: Stanovy musí obsahovat mj. tyto údaje: název sdružení, sídlo, cíl činnosti, orgány sdružení, jejich volba a fungování, podmínky vzniku členství, práva a povinnosti členů, zásady hospodaření, a další.

Organizační

dokument: Stanovy

Orgány: Zcela dle stanov (zákon orgány nijak neupravuje). Nejvyšším orgánem je obvykle valná hromada (členská schůze), mezi jeho zasedáními řídí chod organizace výbor (rada, předsednictvo apod.) obvykle v čele s předsedou.

Zánik: dobrovolným rozpuštěním nebo sloučením s jiným sdružením, pravomocným rozhodnutím MV ČR o rozpuštění

Minimální

vklad: Není povinnost vkladu.

Podnikatelské

aktivita: Účelem sdružení nesmí být sdružování k výkonu výdělečné činnosti. Existují různé pohledy na problematiku - podnikání však nesmí být hlavní činností sdružení, nejvýše činností doplňkovou. Pokud aktivita naplňuje podmínky živnostenského zákona, je nutné získat živnostenské oprávnění (ale některé živnostenské úřady je odmítají sdružením vydávat.)

Účetnictví: Účetnictví. Jednoduché účetnictví může být použito pouze v případě, že v předcházejícím roku celkové příjmy účetní jednotky nedosáhly hodnoty 3 000 000,- Kč. Do té hodnoty patří všechny příjmy, to znamená jak z hlavní, tak z hospodářské činnosti.

Právní úprava: Zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů. (Neziskovky.cz, 2010)

PŘÍLOHA D

OBECNĚ PROSPĚŠNÁ SPOLEČNOST

Definice: Subjekt poskytující obecně prospěšné služby všem za stejných podmínek. Zisk nesmí být rozdělován mezi zakladatele nebo zaměstnance, používá se na financování dalších aktivit společnosti.

Registrace: Krajský (v Praze městský) soud podle sídla společnosti v rejstříku obecně prospěšných společností po předložení návrhu na zápis s těmito přílohami: zakládací smlouva/listina, čestná prohlášení členů správní rady, dozorčí rady, výpisy z trestního rejstříku členů správní rady, dozorčí rady, ověřené podpisové vzory osob oprávněných jednat jménem společnosti, doklad o splnění podmínek pro výkon činnosti, doklad o oprávnění k umístění sídla, prohlášení správce vkladu zakladatelů, je-li vklad vkládán, posudek k ocenění nepeněžitých vkladů, jsou-li vkládány.

Zakládací

dokument: Zakládací smlouva/listina musí uvádět tyto údaje: zakladatele, název a sídlo společnosti, druh poskytovaných služeb, podmínky poskytování služeb, doba, na kterou se společnost zakládá, identifikace členů první správní a dozorčí rady, způsob jednání správní rady, majetkový vklad zakladatelů (je-li vkládán), způsob zveřejnění výroční zprávy.

Organizační

dokument: Statut

Orgány: Správní rada (statutární orgán), dozorčí rada a ředitel.

Zánik: uplynutím doby, na kterou byla založena, dosažením účelu, pro který byla založena, rozhodnutím správní rady o zrušení, sloučením, splynutím nebo rozdělením, rozhodnutím soudu o zrušení, prohlášením konkurzu

Minimální

vklad: Není povinnost vkladu.

Podnikatelské

aktivity: Může být realizována doplňková (podnikatelská) činnost, kterou je dosaženo účinnějšího využití majetku a není přitom ohrožena kvalita, rozsah a dostupnost obecně prospěšných služeb. I hlavní činnost však může být

vykonávána se ziskem, je-li obecně prospěšná. Společnost se nesmí podílet na podnikání jiných osob (např. nabývat podíly v obchodních společnostech).

Účetnictví: Účetnictví.

Jiné

povinnosti: Audit musí být proveden, pokud nebyla zřízena dozorčí rada nebo výše čistého obratu přesáhla 10 mil. Kč nebo příspěvky z veřejných rozpočtů dosáhly výše nejméně 1 mil. Kč. Výroční zpráva musí být vydána do 30.června následujícího roku.

Právní

úprava: Zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech
(Neziskovky.cz, 2010)

PŘÍLOHA E

NADACE

Definice: Účelové sdružení majetku zřízené za účelem dosahování obecně prospěšného cíle, kterým se rozumí zejména rozvoj duchovních hodnot, ochrana lidských práv nebo jiných humanitárních hodnot, ochrana přírodního prostředí, kulturních památek a tradic a rozvoj vědy, vzdělávání, tělovýchovy a sportu. Nadační příspěvky se poskytují z výnosů nadačního jmění a u ostatního majetku nadace.

Registrace: Krajský (v Praze městský) soud podle sídla nadace v rejstříku nadací a nadačních fondů po předložení návrhu na zápis s těmito přílohami: nadační nebo zřizovací listina (smlouva, závěť), doklad o složení vkladu zřizovatelů do nadačního jmění, čestná prohlášení členů správní rady, dozorčí rady nebo revizora, výpis z rejstříku trestů členů správní a dozorčí rady nebo revizora, výpis z rejstříku trestů členů správní a dozorčí rady, ověřené podpisové vzory osob oprávněných jednat jménem nadace, doklad o oprávnění k umístění sídla.

Zakládací

dokument: Nadační nebo zřizovací listina (smlouva, závěť) musí obsahovat tyto údaje: název a sídlo nadace, identifikaci zřizovatelů, vymezení účelu, nadační jmění, identifikace členů první správní rady, identifikace členů první dozorčí rady nebo revizora, určení správce majetku do vzniku nadace, pokud se neupraví až statutem nadace pak pravidlo omezení nákladů na správu nadace a podmínky poskytování nadačních příspěvků.

Orgány: Správní rada (statutární orgán), dozorčí rada nebo revizor, případně ředitel (funkce neupravená zákonem – pouze fakultativně).

Zánik: dosažení účelu, pro který byla založena, rozhodnutím správní rady o sloučení, rozhodnutím soudu o zrušení, rozhodnutím o úpadku, nebo zamítnutím insolvenčního návrhu proto, že majetek nepostačuje k úhradě nákladů insolvenčního řízení

Minimální

vkład: Minimální výše nadačního jmění je 500 000 Kč.

Podnikatelské

aktivity: Vyloučeny kromě specifických případů: pronájem nemovitostí, pořádání loterií, tombol a veřejných sbírek, pořádání kulturních, společenských, sportovních a vzdělávacích akcí, podíl na podnikání akciových společností v zákonem omezeném rozsahu.

Účetnictví: Účetnictví.

Povinnosti: Audit je povinný. Výroční zpráva musí být vydána do 30. června.

Právní

úprava: Zákon č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech.

(Neziskovky.cz, 2010)

PŘÍLOHA F

NADAČNÍ FOND

Definice: Účelové sdružení majetku zřízené za účelem dosahování obecně prospěšného cíle, kterým se rozumí zejména rozvoj duchovních hodnot, ochrana lidských práv nebo jiných humanitárních hodnot, ochrana přírodního prostředí, kulturních památek a tradic a rozvoj vědy, vzdělávání, tělovýchovy a sportu. Nadační fond nezřizuje nadační jmění a pro dosažení účelu smí použít veškerý svůj majetek.

Registrace: Krajský (v Praze městský) soud podle sídla nadačního fondu v rejstříku nadací a nadačních fondů po předložení návrhu na zápis s těmito přílohami: nadační nebo zřizovací listina (smlouva, závěť), čestná prohlášení členů správní rady, dozorčí rady nebo revizora, výpis z rejstříku trestů členů správní a dozorčí rady nebo revizora, ověřené podpisové vzory osob oprávněných jednat jménem nadačního fondu, doklad o oprávnění k umístění sídla, prohlášení správce vkladu o složení vkladů zřizovatelů.

Zakládací

dokument: Nadační nebo zřizovací listina (smlouva, závěť) musí obsahovat tyto údaje: název a sídlo nadačního fondu, identifikaci zřizovatelů, vymezení účelu, majetkový vklad, identifikace členů první správní rady, identifikace členů první dozorčí rady nebo revizora, pravidlo omezení režijních nákladů, určení správce majetku do vzniku nadace, podmínky poskytování nadačních příspěvků.

Organizační

dokument: Statut

Orgány: Správní rada (statutární orgán), dozorčí rada nebo revizor, případně ředitel (funkce neupravená zákonem - pouze fakultativně).

Zánik: dosažení účelu, pro který byla založena, rozhodnutím správní rady o sloučení, rozhodnutím soudu o zrušení, rozhodnutím o úpadku, nebo zamítnutím insolvenčního návrhu proto, že majetek nepostačuje k úhradě nákladů insolvenčního řízení

Minimální

vklad: Minimální výše není stanovena, ale vklad musí být složen.

Podnikatelské

aktivity: Vyloučeny kromě specifických případů: pronájem nemovitostí, pořádání loterií, tombol a veřejných sbírek, pořádání kulturních, společenských, sportovních a vzdělávacích akcí.

Účetnictví: Účetnictví.

Povinnosti: Audit musí být proveden pokud majetek nebo úhrn celkových nákladů nebo výnosů převyšší 3 mil. Kč nebo pokud majetek je vyšší než 3 mil. Kč.

Právní

povinnosti: Zákon č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech.

(Neziskovky.cz, 2010)

PŘÍLOHA G

Tab. G1: Církev registrované v České republice podle zákona 3/2002 Sb.

Název církve, náboženské společnosti	Datum registrace, resp. recepce (rok 1991)
Apoštolská církev	1989
Bratrská jednota baptistů	1951
Církev adventistů sedmého dne	1951 (1952-1956 odňato)
Církev bratrská	1951
Církev československá husitská	1920
Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů	1990
Církev řeckokatolická	recepce z Rakouska-Uherska (1950-1968 odňato)
Církev římskokatolická	recepce z Rakouska-Uherska
Českobratrská církev evangelická	recepce z Rakouska-Uherska
Evangelická církev a. v. v České republice	recepce z Rakouska-Uherska
Evangelická církev metodistická	1951
Federace židovských obcí v České republice	recepce z Rakouska-Uherska
Jednota bratrská	recepce z Rakouska-Uherska
Křesťanské sbory	1956
Luterská evangelická církev a. v. v České republice	19. 1. 1995
Náboženská společnost českých unitářů	1930
Náboženská společnost Svědkové Jehovovi	1. 9. 1993
Novoapoštolská církev	1956
Pravoslavná církev v českých zemích	recepce z Rakouska-Uherska
Slezská církev evangelická a. v.	recepce z Rakouska-Uherska
Starokatolická církev v České republice	recepce z Rakouska-Uherska
Církev Křesťanská společenství	20. 6. 2002
Obec křesťanů v České republice	4. 9. 2002
Mezinárodní společenství pro vědomí Krišny, Hnutí Hare Krišna	21. 11. 2002
Česká hinduistická náboženská společnost	25. 11. 2002
Ústředí muslimských obcí	17. 9. 2004
Buddismus Diamantové cesty linie Karma Kagjü	8. 6. 2007
Církev Nová naděje	3. 9. 2009
Církev Slovo života	1. 8. 2010
Církev živého Boha	15. 12. 2007
Višva Nirmala Dharma	14. 7. 2007
Ruská pravoslavná církev, podvorje patriarchy Moskevského a celé Rusi v České republice	26. 5. 2007

Zdroj: SYROVÁTKOVÁ, J., Sakrální stavby jako objekty cestovního ruchu v Liberci, s.11

PŘÍLOHA H

ROZBOR FINANCOVÁNÍ NESTÁTNÍCH NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ Z VEŘEJNÝCH ROZPOČTŮ V ROCE 2010

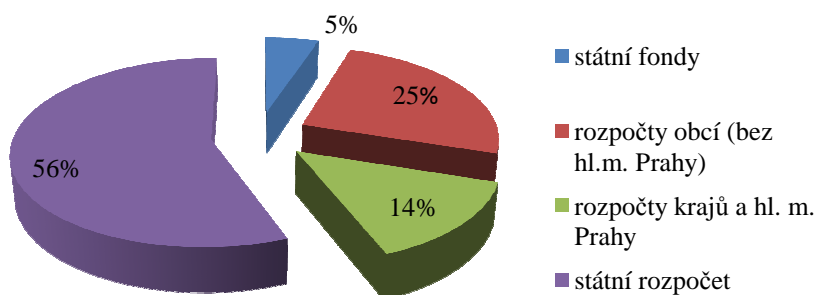
Souhrnné údaje o dotacích poskytnutých NNO z veřejných rozpočtů.

Tab. H1: Celková výše dotací poskytnutých NNO ze státních fondů

Rozpočet	Součet dotací za rok 2010	Index 2010/2009
státní rozpočet	5 766 600	1,0
rozpočty krajů a hl. m. Prahy	1 418 528	0,9
rozpočty obcí (bez hl. m. Prahy)	2 578 671	1,0
státní fondy	573 991	2,5
Celkem	10 337 790	1,1

Zdroj: CVNS. Rozbor financování nestátních neziskových organizací v roce 2010, s. 3

„V roce 2010 bylo NNO poskytnuto formou dotace 10 337,8 mil Kč, z toho 5 766,6 mil. Kč (55,8 %) bylo ze státního rozpočtu, 1 418,5 mil. Kč (13,7 %) z rozpočtů krajů a rozpočtu hl. m. Praha, 2 578,7 mil. Kč (24,9 %) z rozpočtů obcí (mimo rozpočtu hl. m. Prahy) a 574 mil. Kč (5,6 %) ze státních fondů ČR.“ (CVNS, 2012, s. 3)

Obr. H1: Srovnání celkové výše dotací poskytnutých NNO z jednotlivých úrovní veřejných rozpočtů a státních fondů (CVNS, 2012, s.3)

„V roce 2010 byla z veřejných rozpočtů nejvíce podporována oblast sociálních věcí a politiky zaměstnanosti 3 372 mil. Kč (32,6 %), oblast tělovýchovy 3 343 mil. Kč (32,3 %) a oblast kultury a ochrany památek 1 173 mil. Kč (11,3 %).“ (CVNS, 2012, s. 3)

„Státní rozpočet se dominantně podílel na financování oblastí zahraniční pomoc a mezinárodní spolupráce (96,9 %), výzkum a vývoj (93,2 %), právní ochrana (92,5 %), civilní připravenost na krizové stavy, bezpečnost a veřejný pořádek (82,2 %). Oproti tomu oblast vzdělávání a školské služby (74,0 %) byla dominantně financována z krajských rozpočtů včetně hl. m. Prahy, oblast kultura a ochrana památek (44,2 %) z obecních rozpočtů (mimo rozpočet hl. m. Prahy), oblasti bydlení, komunální služby a územní rozvoj (80,2 %) a ochrana životního prostředí (41,6 %) ze státních fondů.“ (CVNS, 2012, s. 4)

Tab. H2: Výše dotací poskytnutých NNO z jednotlivých úrovní veřejných rozpočtů a státních fondů dle odvětvového třídění ve srovnání s předchozím rokem (v tis. Kč)

Oblast dle odvětvového třídění rozpočtové skladby	státní rozpočet		krajské rozpočty včetně rozpočtu hl. m. Prahy		obecní rozpočet (mimo rozpočet hl. m. Prahy)		státní fondy	
	součet dotací	index 2010/09	součet dotací	index 2010/09	součet dotací	index 2010/09	součet dotací	index 2010/09
Zemědělství, lesní hospodářství a rybářství	44 550	0,8	11 753	1,1	4 869	0,9	46 762	3,0
Průmyslová a ostatní odvětví hospodářství	159 427	0,9	34 870	1,1	46 139	1,0	8 315	2,0
Vzdělávání a školské služby	22 154	0,3	172 293	1,4	18 480	0,9	19 752	1,6
Kultura a ochrana památek	215 369	0,9	282 337	1,0	518 703	0,9	156 697	3,4
Tělovýchova	1 908 042	1,4	319 507	0,8	1 115 633	1,0		
Zájmová činnost a rekreace	186 499	1,0	90 058	0,7	140 978	0,9		
Zdravotnictví	204 971	0,7	94 765	0,8	56 141	0,9		
Bydlení, komunální služby a územní rozvoj	10 362	0,6	23 218	0,5	33 245	1,5	270 917	2,5
Ochrana životního prostředí	38 640	0,4	45 365	1,6	16 614	1,0	71 548	1,9

Výzkum a vývoj	58 043	0,5			4 268	0,8		
Sociální věci a politika zaměstnanosti	2 586 517	1,0	305 556	0,8	479 628	0,9		
Civilní připravenost na krizové stavy, bezpečnost a veřejný pořádek	38 819	1,0	4 805	0,7	3 603	1,0		
Právní ochrana	1 350	0,7			110	2,4		
Požární ochrana a IZS	21 840	1,0	16 971	1,4	21 397	1,0		
Zahraniční pomoc a mezinárodní spolupráce	175 887	1,0	1 880	2,6	3 677	1,2		
Státní moc, státní správa a územní samospráva	60 881	0,8	7 734	1,2	53 729	1,1		
Finanční operace a ostatní činnosti	33 250	0,4	7 416	1,0	61 456	1,2		
Celkem	5 766 600	1,0	1 418 528	0,9	2 578 671	1,0	573 991	2,5

Zdroj: CVNS 2012, Rozbor financování nestátních neziskových organizací v roce 2010, s. 4

„Díky státním fondům se v roce 2010 zvýšila celková podpora oblastí bydlení, komunální služby a územní rozvoj a zemědělství, lesní hospodářství a rybníkářství. Díky dotacím ze státního rozpočtu došlo k výraznému nárůstu i v oblasti tělovýchova. Naopak k výraznějšímu celkovému poklesu došlo v oblastech výzkum a vývoj, zdravotnictví a právní ochrana.“ (CVNS, 2012, s. 5)

„V České republice bylo k 1. lednu 2010 registrováno 98 693 nestátních neziskových organizací. Největší část (92,55 %) tj. 91 339, tvoří občanská sdružení a jejich organizační jednotky. Zbytek NNO tvoří církevní právnické osoby (4,27 % - 4 216), obecně prospěšné společnosti (1,63 % - 1 613), nadace (1,08 % - 1 061) a nadační fondy (0,47 % - 464). Ze 4 216 církevních právnických osob je okolo 5 % účelových zařízení.“ (CVNS, 2012, s. 5)

„Z rozpočtů státu a krajů, včetně rozpočtu hl. m. Prahy bylo v roce 2010 podpořeno 7 812 NNO, což činí 7,9 % z NNO registrovaných k 1. 1. 2010. V rámci státního rozpočtu bylo podpořeno 3 215 NNO a z rozpočtů krajů, včetně rozpočtu hl. m. Prahy 6 239 NNO. Z rozpočtů státu a krajů, včetně rozpočtu hl. m. Prahy bylo podpořeno 83 nadačních subjektů, tedy téměř 5 % nadačních subjektů a 7 006 občanských sdružení, tedy téměř 8 % všech občanských sdružení. V případě obecně prospěšných společností byla v roce 2010 podpořena ze státního a krajských rozpočtů, včetně hl. m. Prahy každá třetí obecně prospěšná společnost (tj. 534 obecně prospěšných společností) a téměř skoro každé účelové zařízení církve (tj. 189 účelových zařízení církve).“ (CVNS, 2012, s. 5)

„V systému národních účtů nalezneme nestátní neziskové organizace v institucionálním sektoru S.15 – Neziskové instituce sloužící domácnostem a v institucionálním sektoru S.11 – Nefinanční podniky. Dotace ze státního a krajských rozpočtů včetně rozpočtu hl. m. Prahy získaly z 99 % NNO spadající do institucionálního sektoru S.15 - Neziskové instituce sloužící domácnostem a v případě 1 % NNO spadající do institucionálního sektoru S.11 – Nefinanční podniky. Těchto 68 NNO spadajících do institucionálního sektoru S.11 – Nefinanční podniky, získalo 1,25 mld. Kč (tj. 17 %) ze státního a krajských rozpočtů, včetně rozpočtu hl. m. Prahy. “ (CVNS, 2012, s. 5)

Tab. H3: Vývoj objemu dotací ze státního rozpočtu

sledovaný rok	součet dotací (v tis. Kč)	nárůst oproti předchozímu roku v %	nárůst oproti roku 2005 v %	míra inflace oproti roku 2005 v %
2005	3 509 342			
2006	5 568 641	58,7	58,7	2,5
2007	6 600 023	18,5	88,1	5,3
2008	6 311 120	-4,4	79,8	11,6
2009	5 603 369	-11,2	59,7	12,6
2010	5 766 600	2,9	64,3	14,1

Zdroj: CVNS 2012, Rozbor financování nestátních neziskových organizací v roce 2010, s. 6

„V roce 2010 poskytlo dotaci NNO 17 kapitol státního rozpočtu ve výši 5 767 mil. U dotací poskytnutých ze státního rozpočtu došlo k méně než 3% nominálnímu růstu (164 mil. Kč) oproti předchozímu roku. V roce 2010 bylo NNO ze státního rozpočtu poskytnuto 7 620 dotací v celkové výši 5 767 mil. Kč, z toho 77,1 % bylo poskytnuto pouze ze dvou kapitol – 313 Ministerstva práce a sociálních věcí (44,9 %) a 333 Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (32,2 %).“ (CVNS, 2012, s. 5)

Tab. H4: Vývoj objemu dotací poskytnutých NNO z kapitol státního rozpočtu v letech 2005 až 2010 (v tis. Kč)

kapitola státního rozpočtu	součet dotací						index 2010/2009
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	
Úřad vlády		97 685	97 803	146 988	149 599	127 437	0,9
Ministerstvo zahraničních věcí	21 107	89 713	82 899	104 531	170 636	162 304	1,0
Ministerstvo obrany	7 684	8 045	5 214	8 119	7 520	18 702	2,5
Ministerstvo práce a sociálních věcí	996 732	2 235 229	2 913 322	3 182 669	2 630 837	2 591 022	1,0
Ministerstvo vnitra	47 823	71 907	86 186	91 881	65 532	58 857	0,9
Ministerstvo životního prostředí	72 552	119 702	69 557	65 370	148 611	67 181	0,5
Ministerstvo pro místní rozvoj	129 030	129 205	129 410	128 010	155 491	147 580	0,9
Grantová agentura		25 105		23 777	30 054	11 186	0,4
Ministerstvo průmyslu a obchodu	30 913	35 874	38 870	269 289	27 619	32 471	1,2
Ministerstvo dopravy	8 425	9 600	10 200	11 915	14 791	12 660	0,9
Ministerstvo zemědělství		222 925	216 405	217 620	59 414	52 448	0,9
Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy	1 764 592	2 050 645	2 045 580	1 468 947	1 306 609	1 855 157	1,4
Ministerstvo kultury	163 979	203 659	250 652	283 057	243 458	203 142	0,8
Ministerstvo zdravotnictví	218 075	214 960	155 740	211 703	185 622	107 935	0,6
Ministerstvo spravedlnosti	1 832	1 824	1 850	2 416	2 481	1 950	0,8
Ministerstvo informatiky	3 608	3 599	xxx	xxx	xxx	xxx	-
Akademie věd České republiky		6 613	5 200	5 200	7 212	6 918	1,0
Všeobecná pokladní správa	42 990	42 350	491 136	89 630	495 600	309 650	0,6
Celkem	3 509 342	5 568 641	6 600 023	6 311 120	5 701 087	5 766 600	1,0

Zdroj: CVNS 2012, Rozbor financování nestátních neziskových organizací v roce 2010, s. 6

„U devíti kapitol státního rozpočtu nepřevýšila suma poskytnutých dotací NNO hranici 100 mil. Kč. K významnějšímu nárůstu (o více jak 15 %) oproti předchozímu roku došlo

v případě Ministerstva obrany, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a Ministerstva průmyslu a obchodu. Naopak k významnějšímu poklesu (o více než 15 %) oproti předchozímu roku došlo v případě Grantové agentury, Ministerstva životního prostředí, Všeobecné pokladní správy, Ministerstva zdravotnictví, Ministerstva kultury, Ministerstva spravedlnosti.“ (CVNS, 2012, s.7)